

GEJST

2021

—
ÅRSMAGASIN FRA KØBENHAVNS STIFT

—
Det store savn

Børns åndelighed

Fællesmåltid i kirken

GE

I folkekirken taler vi om Guds og menneskers liv med hinanden i verden, og gejst og ånd skal der til. Det hænder endda, at vi er begejstrede.

Magasinet Gejst skal give en idé om det, der rører sig i vores fælles kirke. Der er brug for tro og mod, når vi gribes af ensomhedens tristhed eller af alle påbuddene og advarslerne, og næsten ikke længere kan holde ud at 'være sammen på afstand'. Og vi vil også gerne vise dig, der ikke kommer her så tit, at her er noget for alle.

I Gejst møder du fortællinger om Jesus fra Nazareth, som de blandt andet udtrykkes i 2020/21. Du møder et håb, der strækker sig gennem hele historien.

Her er artikler, som udfordrer vores gæstfrihed. Overvejelser over, hvordan eksistensens mange emner også tages op i troens ef-

tertanke. Og så får læseren et indblik i børns åndelighed.

Her er lidt af hvert og såmænd også nogle opskrifter, for man kan da ikke skrive om måltidsfællesskab uden at vise en vej. Hvis det skulle ske, at du kommer til at smile eller slå en latter op, så er det godt.

Gejst må gerne være et blad, man samler op på vej ind eller ud til gudstjeneste, koncert, foredrag eller babysalmesang. Det må også gives videre til familie, venner og bekendte.

Husk altid, at mister du Gejsten, så er der mere og flere.

God læselyst!

Peter Skov-Jakobsen, Københavns biskop

-
- 5** **Børns åndelighed skal tages alvorligt.**
Psykolog Dorte Toudal Viftrup uddyber børns udvikling.
- 10** **Vrængemasker, kunst med kropslige overraskelser og en bænk i regnbuefarver.**
Gejst' fotograf Henrik Dons Christensen er taget på opdagelse i Københavns kirker.
- 12** **Tema: Katarsis.** Et gammelt begreb om kollektiv renselse i nye tanker og krop.
- 13** **Den oscar-nomierede filminstruktør Thomas Vinterberg om sit forhold til katarsis i sine film og til kristendommen.**
- 20** **De røde lygter på teatrene blev tændt under krisen, og publikum har stået i kø.**
I længsel efter katarsis, mener teaterdirektør på Det Kongelige Teater, Kasper Holten.
- 24** **Der er et slægtskab mellem kirke og teater,**
fortæller teateranmelder Jakob Steen Olsen.
Katarsis er en del af det.
- 25** **Jord på fodboldstøvlene, svedigt fodbold-tøj i omklædningsrummet og selvfor-glemmelse til en Depeche Mode-koncert.**
Præst Karsten Møller Hansen om sin katarsis.
- 31** **Hjemsendt og uden tidsplan eller ude i samfundet med mundbind og kontrol?**
Klumme om krisens paradokser af skribent ved Berlingske, Anne Kirstine Cramon.
- 32** **Kan kunst, kultur og kirke hente inspiration fra Folkemødet på Bornholm?**
Klumme af borgmester på Bornholm, Winni Grosbøll.
- 34** **Traditionen med fællesspisning i kirken har fået nyt liv i Trinitatis Kirke.** Ifølge køkkenansvarlig Louise Skovbæch smager maden bedst, når man spiser sammen.
- 39** **Hvad skal du lave til jul og påske?**
Klip-ud-og-gem opskrifter med confiterede andelår, lammegryde med abrikoser og græskargratin.
- 43** **Tidens kriser kalder på, at teologien blander sig – interview med politolog Ove Kaj Pedersen, højskolelærer Christian Hjortkjær og uddannelsesleder i folkekirken Ulla Morre Bidstrup.**
- 50** **Ulvetime, dine tre unger er umulige, og I har ingen iPad. Hvad gør du?**
Find vej til de gode muligheder for både børn og voksne i folkekirken.
- 52** **Udenlandske studerende forventer at blive inviteret indenfor i vores kultur, men ofte bliver de skuffede.** Studiepræst Søren Kjær Brun om sine samtaler.
- 57** **Har du brug for et alternativ til yoga og mindfulness?** Præst Rikke Juul har talt med åndelig vejleder Bente Lybecker og to "forsøgskaniner" på hverdagsretræte.
- 62** **Quiz.** Hvis du når til den sidste side i Gejst, er du så klog og vidende, at du sagtens kan gætte denne quiz. Ellers må du nok starte forfra igen!
-

Vi skal turde tale med børn om tro

Børns åndelige udvikling er lige så vigtig som deres udvikling på alle andre områder, siger forsker **Dorte Toudal Viftrup**. Men alt for ofte overlader vi det til børnene selv at finde svar på deres spørgsmål om livets sammenhæng.

Septembersolen står højt over Amagers kringlede veje ud mod Fælleden. Min tre-årige søn sidder i cykelsædet bag min ryg og følger med i turen. Vi har en legeaftale derude, og vi er sent på den.

“Du er min mor, og mormor er din mor. Har mormor også en mor?” spørger han pludselig.

“Jah,” svarer jeg og tøver et øjeblik. For hvordan er det nu, jeg skal forklare det? Han ved godt, at nogle sneglehuse er tomme, fordi sneglen er død. Men det her handler jo ikke om snegle.

“Mormor har også en mor,” svarer jeg. “Men hun blev meget syg og meget gammel, så hun er her ikke mere. Hun er... Hun er død,” siger jeg hurtigt og kigger op. “Hun er oppe i himlen.”

“Hvor er hun, jeg kan ikke se hende,” svarer han klogt, og jeg fornemmer, at han også ser op i den store, skyfri himmel.

“Hun er her på en måde stadig – og så alligevel ikke... Kan vi ikke aftale, at vi taler om det en anden dag? Så skal jeg nok forklare det. Lige nu skal vi skynde os ud til din ven,” siger jeg og håber, det slutter samtalen.

Den køber han heldigvis. For nu. Og fortæller mig, at alle fædre er drenge, og at han gerne vil være morfar. Hvordan bliver man det?

Åndelig analfabetisme

Mange voksne har svært ved at finde ord, når børn stiller spørgsmål om livet og døden. Nogle gange efterlader vi dem med halve svar og sandheder, fordi vi mangler et sprog, der kan forklare det uforklarlige.

Måske var religion og åndelighed ikke en del af vores egen opvækst. Måske er vi bange for at skræmme børnene ved at tale om døden. Men forskning viser, at børn mangler nogen at tale med om eksistentielle tanker og spørgsmål.

Dorte Toudal Viftrup

Autoriseret psykolog, ph.d. og seniorforsker ved Forskningsenheden for Almen Praksis ved Syddansk Universitet. Hendes primære forskningsområder er åndelig omsorg ved livets afslutning, efteruddannelse i eksistentiel kommunikation, børn og åndelig omsorg samt religionspsykologi, relationspsykologi og eksistentiel psykologi. I 2021 søsætter hun et større forskningsprojekt om børns åndelige udvikling og sproglighed i tæt samarbejde med blandt andre Folkekirkens Skoletjeneste.

Dorte Toudal Viftrup er religionspsykolog og forsker i børns åndelighed. Hun mener, at det ofte er overladt til den enkelte selv at skabe mening i livet, og det er en stor udfordring i samfundet. For når vi mangler sprog for åndelige eksistentielle livs-anliggender, risikerer vi også at mangle sammenhæng.

Hun forklarer, at børn altid udvikler sig i relationer. Og ligesom de gennemgår en social, kognitiv, faglig og psykologisk udvikling, så gennemgår de også en åndelig udvikling. Derfor er voksne nødt til at tage del i børns åndelige udvikling på samme måde, som de tager del i deres udvikling på alle andre områder.

“Vi bliver kaldt til samtale i skolen, hvis vores børn ikke trives eller udvikler sig fagligt og socialt. Så sætter vi ind, fordi det er vigtigt. Men når det kommer til deres åndelige og trosmæssige udvikling, lader vi dem ofte i stikken,” mener hun.

Men børn vil faktisk rigtig gerne tale om åndelige, trosmæssige og eksistentielle emner, og undersøgelser viser, at de gør sig masser af tanker.

Dorte Toudal Viftrup kalder vores manglende sprog for en form for ‘åndelig analfabetisme’.

“Det store spørgsmål er, hvordan vi kan gå i dialog med børnene, hvis vi ikke engang har sprog for vores egne tanker om tro og tvivl. Hvis det er angstprovokerende for os at tale om håb, liv, død og efterliv, hvordan kan vi så være til stede i samtalen med børnene?”

At mestre livet

De fleste børn oplever at miste, og når sorgen er størst, finder mange deres eget sprog for det, der er sket. Det kan for eksempel være en fortælling om, at morfar er en stjerne på himlen. Problemet med den slags fortællinger er bare, at de måske er gode, når barnet er seks år, men mangelfulde, når det er 16 år og stadig skal leve med tabet af morfar.

Andre livsforhold som familie, skolegang, fritidsinteresser, venskaber og kærlighed er også med til at forme os som mennesker.

Dorte Toudal Viftrup forklarer, at mens vi skaber os selv og vores identitet, så skaber vi også vores egen mening med livet. Og så kan vi have nogle forskellige følelsesmæssige strategier til det, men det er også hårdt arbejde. Fagpsykologisk kalder hun det for religiøs coping og oversætter begrebet til livsmestring.

Ved at integrere minderne og livsforståelsen i større fortællinger og meningssystemer kan vi skabe en sammenhæng, der hjælper os til at mestre livet.

“De åndelige meningssystemer kan give os nogle begreber om, at vi har uendelig værdi, er elskede, og at livet er en gave. Vi kan forkaste begreberne og stille spørgsmål til dem, og det er sundt. Men de er gode at have i spil i sit meningssystem. For de giver os nogle strategier til at tackle livet og sorgen,” siger hun.

I et folkekirkeligt perspektiv synes Dorte Toudal Viftrup, det er interessant, at minikonfirmandundervisning er så eftertragtet. For her ➤➤

*Marie Ydemann
Hansen Falahyar
og Viggo Moreno
Pedersen, begge
fem år, fra Vartov
Børnehave*

Her er de døde kommet op i skyerne, sekunderet af guitarspillende djævole. Sådan forestiller Gertrud Grundahl Christoffersen på ni år sig, hvor mennesker befinder sig, når de dør. Privat tegning

Psykologisk sund udvikling af tro

- Dorte Toudal Viftrup inddeler børns åndelige udvikling i forskellige udviklingstrin: småbørns tro, skolebarnets tro, teenagerens tro, ung, kritisk tro og moden tro.
- Den psykologisk sunde tro udvikler sig i takt med resten af den menneskelige udvikling. Det vil sige, at vores åndelige udvikling hænger sammen med resten af vores fysiske og psykiske udvikling, vores relation til verden og de mennesker, som står os nærmest.
- Småbørns ukomplicerede måde at elske og relatere på, skolebarnets konkrete ubetingede tillid, teenagerens længsel efter dybde i troen og den unges længsel efter en indre, iboende tro er alle væsentlige sider af den modne tro.

møder børnene netop et åndeligt, religiøst og eksistentielt sprog, som de ikke møder andre steder. Det viser, at de har brug for et rum, hvor de kan tale om de her ting.

Ligeværdig samtale

Som præst og religionspædagogisk konsulent i Københavns Stift oplever Annette Molin Brautsch også, at børn gør sig mange tanker og gerne vil tale om tro og eksistens.

Hun beskriver, at der er en umiddelbarhed i børn og unges tilgang til tro. De møder kirken med et åbent sind og har ikke paraderne oppe på samme måde som voksne.

“De træder bare ind og er i samtalen. De tillægger Gud magi og har en nysgerrighed, som vi andre med tiden får rettet til,” siger hun og fortæller om mødet med en seks-årig dreng, der som noget helt naturligt talte med engle, fordi de var hans venner.

Børnene har meget på hjerte, og når de bliver spurgt, blomstrer deres sprog. Det oplever Annette Molin Brautsch også, når hun underviser konfirmander og beder dem skrive en bøn til Gud. Det får dem til at sætte ord på deres tanker og på dybe problemstillinger som brudte relationer, uvenskab, samvittighed og sorg, men også håb om, at det kommer til at gå dem godt.

De fortæller med en ærlighed og ligefremhed, som Annette Molin Brautsch mener, at voksne sagtens kan lære noget af, og det er Dorthe Toudal Viftrup er enig i. Hvis voksne lytter og lærer af barnet, kan der ske noget fantastisk i relationen.

“Nogle gange har børn næsten bedre adgang til åndelige livsforståelser, end voksne har. Det, de forstår – selvfølgelig præget af deres åndelige udviklingstrin – kan berige voksne. Samtidig sker der en ligeværdighed i relationen, som egentlig er meget smuk,” mener hun.

Samspillet skal være en sund blanding af at være retningsgivende og give børnene noget at spejle sig i – og samtidig være den mur, de spiller sig op ad. Og de må gerne være uenige.

For selvom voksne har ansvaret for barnet i relationen, så ved de ikke mere om de her ting. I virkeligheden er det måske det, der er svært for voksne.

“Måden at indgå i den her udvikling, trivsel og samtale med et barn er meget ligebyrdig. For det handler jo mest om at være til stede og tale om de her livsaspekter ud fra børnenes alder. Vi har nogle ideer, tanker, følelser og erfaringer, men er nødt til at turde fortælle, hvad vi selv tror og tvivler på.”

Børnenes Katedral

Sognepræst Signe Danielsen er medlem af Københavns Stifts religionspædagogiske udvalg, som varetager projektet Børn i Kirken. Projektet skal styrke relationen mellem folkekirken og børnefamilierne og skabe større faglighed i arbejdet med børn i kirken.

I forbindelse med projektet syntes hun, at Københavns Stift manglede en kirke, som udelukkende fokuserer sin tid og sine kræfter på børn og deres voksne. Det gav hende en idé, som har vokset sig stor og måske ender med en Børnenes Katedral i København, hvis der findes en egnet kirke til formålet.

Katedralen skal ikke overtage andre sognekirkers tilbud om babysalmesang og spaghettigudstjenester, men hjælpe med at styrke det lokale engagement i kirkerne og tilbyde aktiviteter, som sognekirkerne ikke selv har ressourcer til.

Den skal være et sted, hvor børn kan møde kristendom, tro og åndelighed gennem tilbud, som er rettet direkte til dem. Aktiviteterne skal planlægges ud fra barnets perspektiv og omsætte, hvad barnet ser og tænker. For eksempel gennem filosofi for børn, sorggrupper, aktiviteter i skoleferier og børnegudstjenester hver søndag.

“Det handler om at skabe en kirke med og for børn. Et eksperimenterende, legende og fantasifuldt sted, der tør tage børnenes nysgerrighed alvorligt, stille spørgsmål sammen med dem og gå på opdagelse i den kristne fortælling, der jo faktisk starter med skabelsen af et menneskebarn,” siger Signe Danielsen.

Som religionspædagogisk konsulent er Annette Molin Brautsch også involveret i projektet med at skabe en Børnenes Katedral. Hun mener samstemmende, at børns læring skal have lov til at folde sig ud og vokse og ændre sig i takt med, at børnenes abstraktionsevne bliver større, og de forstår mere. Derfor er det vigtigt, at kirkens

Børnenes Katedral

- Religionspædagogisk udvalgs vision med Børnenes Katedral er at skabe et anker for arbejdet med børn i kirken i hele Københavns Stift.
- Katedralen skal fungere som rigtig kirke for børn og deres voksne, men bliver ikke sognekirke og tilbyder ikke dåb, konfirmation, vielse eller begravelse.
- Desuden skal katedralen fungere som religionspædagogisk ressourcecenter, der støtter og supplerer sognekirkernes religionspædagogiske arbejde.
- Københavns Stiftsråd satte i efteråret 2020 gang i processen med at finde en egnet kirke til Børnenes Katedral.

fortællinger og aktiviteter passer til barnets forestillingsverden.

Forældre og bedsteforældre er selvfølgelig også velkomne i Børnenes Katedral. For når børn går i kirke, følger de voksne med, og på den måde mødes børn og voksne og får et fælles sprog.

“Vi skal fortælle, at her findes et sted, hvor man kan finde ro, kærlighed og glæde – og være klare i spyttet om, at her er en historie, som børn, unge og voksne kan læne sig ind i. For vi mangler ord og mening, når livet er ude af kontrol, og der kan troen hjælpe os. Så vi kan spørge os selv, om folkekirken overhovedet har råd til at lade være med at satse på børnene,” siger Annette Molin Brautsch. ●

Vidste du, at ...

TEKST OG FOTO HENRIK DONS CHRISTENSEN

Atombomben i kirken

Rumlen. Den kommer hele tiden, når du sidder i Kastrup Kirke. Er det bomben, der er faldet? Du ser paddehatteskyen i Svend Wiig Hansens alterudsmykning i kirken, hvor et barn fødes ind i et stort kaos.

Kirkekunst er samtidskunst, og frygten for atombomben fyldte af naturlige årsager meget i samtiden for knap 50 år siden, da værket kom op. Det rumler igen. Det er vildt, det her! Måske er det bare lufthavnen.

(Paddehatteskyen er fremhævet med hvidt).

Hertil og ikke længere

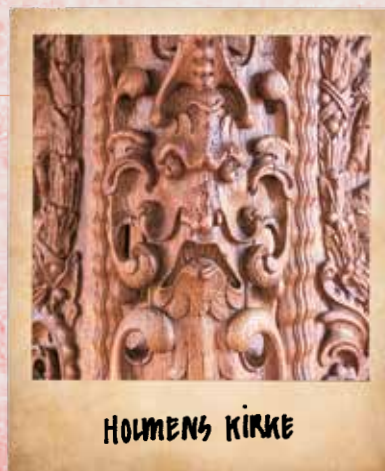
Brønshøj Kirke er den ældste brugsbygning i Københavns Kommune, men den lille landsbykirke befinder sig ofte i skyggen af de langt mere kendte bygninger i Indre By.

Men med en lille messingknop ved kirkens fundament cementerer bygningen stædigt sin betydning. Hertil går Rundetårn. Så selvom man i Brønshøj kan føle sig i skyggen af alle de store kirker inde i byen, så er man altså en kirkes penge højere lige her.

Vrængemaskerne i Holmens Kirke

Når du først ser en, opdager du pludselig, at du er omgivet af vrængemasker. I store og små størrelser pibler de frem af træværket på alteret og prædikestolen i den gamle barokkirke. Den grummeste og mest modbydelige af dem alle befinder sig lige bag ved præsten, når han prædiker.

Om de mange ansigter er en kommentar til arbejdsgiverens nærighed, præstens virke eller bare billedskærermode vides ikke i dag, men en ting er sikkert; Abel Schrøder den Yngres træudskæringer i Holmens Kirke er i verdensklasse.

SANKT MARKÚS KIRKE

Havde kunstneren fod på engles anatomi?

Elof Risebye var en særegen kunstner, og meningerne om Risebyes værker er delte. At han allerede i 1924 var lidt af en særting, vidner den venstre engel på altervæggen i Sankt Markus Kirke om: Risebye var under sit arbejde blevet bedt om at rette visse åbenlyse fejl ved værket. Og han rettede sig efter det meste af kritikken. Men på ét punkt ville han ikke give sig – derfor er den ene engel forsynet med en højrefod på sit venstre ben. Hvorfor? Det kan kirkegængerne og kunstbeskuerne bruge lang tid på at fundere over.

MARGRETHEKIRKEN

KRISTKIRKEN

En mand med alt, hvad der hører til

Papirstynd, kraftfuld og anatomisk korrekt. “Menneskers Lys” hedder værket af papirkunstneren Peter Callesen. Værket findes i Margrethekirken i Valby og blev sat op over alteret i 2017. Kunstværket er specielt, fordi Kristus bliver afbilledet som en helt almindelig mand, og fordi han bliver afbilledet med alle kropsdele blotlagt – inklusiv penis.

Bænken med den farverige historie

Uden for Kristkirken ved Enghave Plads står to regnbuefarvede bænke. De er enkle i designet og stammer formentlig fra et byggemarked. Selvom de umiddelbart ikke har en designmæssig høj værdi, skete det alligevel en sommernat i 2019, at den ene af bænkene blev stjålet.

Det afstedkom en større jagt på Facebook, på Vesterbro og i Carlsberg Byen, hvor den dagen efter blev fundet på en altan. Det store engagement i detektivarbejdet fortæller noget om, hvordan kirken opleves af vesterbro'erne. I den nyrenoverede Enghave Park har kirken for nylig fået lavet sine egne regnbuebænke.

Gejst 2021's tema handler om katarsis. Mange mennesker savner i disse tider at mødes i et fælles rum og få en følelsesmæssig oplevelse. Alt det, vi er afskåret fra eller skal opleve med restriktioner.

Nogle savner at mødes i kirkens rum, andre savner fodboldbanen, andre igen savner at skråle til koncerter eller at opleve store dramaer sammen på teater eller film.

Det er nemlig de kollektive oplevelser, hvor vi sammen kan føle, erfare og erkende; de oplevelser, hvor vi sammen kan opleve en renselse – katarsis.

Filmisk katarsis

Den prisbelønnede filminstruktør **Thomas Vinterberg** fortæller her i et eksklusivt interview med Gejst, hvordan han arbejder med begrebet katarsis og renselse i sine film. Begrebet, der stammer fra det græske teater og er en naturlig del i kristendommens ritualer, er også noget, han benytter sig af som filmskaber.

AF EVA-MARIE MØLLER, JOURNALIST
/ FOTO HENRIK DONS CHRISTENSEN

—

“**Katarsis er i udgangspunktet en indre følelse. I min verden er det i meget høj grad et udtryk for en rytme, der betyder, at der bygges op til en form for klimaks. Det er også hovedpersonens personlige følelse af katarsis, der gerne skulle ramme publikum. Det er egentlig meget en rytmisk betragtning.**”

Sådan lyder det fra 51-årige Thomas Vinterberg, der med 13 spillefilm på bagen er en af de mest anerkendte filminstruktører herhjemme og ude i verden. Den anmelderroste filmskaber fortæller her, hvad det er, der driver ham, og hvordan han arbejder:

“I film skaber vi rytmer på samme måde som i musik; det duer ikke at starte med vildt store følelser, man skal roligt bygge op til klimaks, så får det en hel anden, dybtliggende virkning. Det er jo i dramaturgiens verden – filmens rytme er hovedpersonens rytme. Det er hovedpersonens rejse frem mod en forløsning, frem mod en renselse – en form for vægtløshed, som vi arbejdede frem imod i min sidste film, “Druk””

Thomas Vinterberg er på anledning af Gejst taget med til Langelinie på Østerbro, i den “kulisse”, han brugte i sine optagelser til hans seneste film, “Druk”.

Her fortæller han om slutscenen – dér, hvor hovedpersonen Mads Mikkelsens gymnasielærer slipper sig selv løs i en dansescene badet i champagne-sprøjt.

“Da vi optog “Druk”, brugte vi et andet ord, nemlig ekstase, som er en form for katarsis; hovedpersonen befinder sig i en vægtløs tilstand, når vi forlader ham. Om han så falder derfra eller flyver derfra, det må være folks egen tolkning. Jeg mener, at han flyver.”

I “Druk” eksperimenterer fire udbrændte, midaldrende gymnasielærere om hvorvidt alkohol kan give dem livsgejsten tilbage. Når 0,5 promille konstant i blodet er livgivende, kan de fire venner så også komme højere op i en kollektiv renselse?

Katarsis

Fra græsk: katharsis "renselse", oprindelig betegnelse for den sjælerensende virkning, oldtidens klassiske tragedie skulle have ved at fremkalde frygt og medlidenhed hos tilskueren.

Betydninger:

- renselse, som en person måtte gennemgå, før han betrådte et helligt sted
- den forædling af sindet, som kunsten fremkalder
- inden for psykologi udløsning af opdæmmed psykisk energi; afreagering

KILDE: DEN DANSKE ORDBOG

*I filmen "Druk" har de fire venner forsøgt at drikke sig til katarsis. Her vakler de hjemad morgenen efter deres eksperiment.
Foto: Rolf Konnow*

“

*Jeg er også opdraget i et kollektiv,
hvor de voksne var aggressive ateister.
De var intellektuelle, og mange var
uddannet i naturvidenskab og helhjertet
optaget af socialisme.*

“De fire går ind i det rum til det ukontrollerbare, når de sætter flasken for munden og siger, at de vil en total renselse, altså katarsis. Jeg vil som instruktør have dem hen, hvor de er totalt forsvarsløse. De ved ikke, hvor de lander, og de er rensed for deres fortid.”

Det ukontrollerbare

Kun 20 år gammel blev Thomas Vinterberg optaget på Filmskolen som den unge “Benjamin”, og fem år senere debuterede han med “Drengen der gik baglæns”. Som 39-årig fik han sit store folkelige gennembrud med dogmefilmen “Festen”, og herefter kom de prisvindende og internationalt kendte film “Jagten”, “Kollektivet” og “Druk”. Vinterbergs film – også de mindre omtalte som “En mand kommer hjem” og “Submarino” – rammer publikum stærkt med ur-menneskelige temaer som moral, brud, angst og komplicerede følelser. I de senere år har han især kredset om det kollektivt ukontrollerbare. Han er gift med præst Helene Reingaard-Neumann, og hun har inspireret ham i den retning, for hun kender alt til katarsis.

“Det ukontrollerbare er det rum, hvor man f.eks. bliver forelsket. Med “falling in love” på engelsk og på næsten alle andre sprog end dansk angiver sproget, at man falder og taber kontrollen.”

“Det er det, der står i modsætning til vores rationelle målbare liv, vores iPhone, der måler hvor mange skridt, jeg har gået i dag. Især for de unge mennesker kan det være en spændetrøje, at de hele tiden skal lægge planer for deres liv og for deres uddannelser.”

Gennem sit ægteskab har Vinterberg fået mere indsigt i kristendommen, og det har påvirket hans syn på forholdet mellem film og kirke.

“Helene og jeg drøfter det ukontrollerbare, dér hvor mennesker kan give sig hen. Vi taler om, hvornår man tror mest og tvivler mest. Det med at tro, dét kræver overskud, det er næsten det samme som at skrive en god historie; det er den samme åbenhed, man skal have. Jeg føler mange slægtskaber med den kristne verden.”

“Jeg har giftet mig med en kvinde, der er præst, og har dermed fået muligheden for at kigge ind i kirkens verden. For mig handler det jo også om at afgive kontrollen og give sig hen til noget større.”

“Det er det samme kontroltab, jeg arbejder med i mine film. For der, hvor vi mennesker opfører os irrationelt og er i vores følelsers vold, finder jeg det både mest interessant, sårbart og dramatisk.”

“En god gudstjeneste kan ofte det samme som en film, og meget mere til. Og det er egentlig et ret overvældende tilbud, vi har i kirken i dag. Det er en stærk kirke, for den er ikke missionerende, den er ikke arrogant i sin tro, og den anerkender tvivlen, så der er plads til folk. Det, at der er plads til tvivlen, gør, at man må betragte det som en dumhed, når folk siger: Enten tror du, eller også gør du ikke. Det er en kæmpe rigdom, der ligger i skismaet mellem tro og tvivl, hvis man tør give sig hen i det.”

Aggressive ateister

Det lå ikke lige for for Thomas Vinterberg at komme tæt på kirke og kristendom:

“Jeg er opdraget af en far, der sagde: “Din farfar sagde altid, at der er mindre mellem himmel og jord, end du tror.” Jeg er også opdraget i et kollektiv, hvor flere af de voksne var aggressive ateister. De var intellektuelle, og mange var uddannet i naturvidenskab og helhjertet optaget af socialisme.”

Det var en barndom, hvor religion ikke eksisterede i de københavner-miljøer, der var præget af ungdomsoprør

og marxisme. Nogle steder havde det bredt sig til folkeskolen, og her blev den ene times religion på skemaet droppet i Vinterbergs klasse.

“Jeg ville ønske, at jeg havde lært at tro noget før, for jeg ved ikke, om man kan nå det, hvis man ikke er startet meget tidligt. Når man er opdraget med så meget skepsis, så er det meget ængsteligt og svært at hengive sig til troen. Man skal også kende historierne i Bibelen, og dem har jeg ikke mødt som barn.”

“Men jeg har oplevet noget i kirken, som vi ikke har i filmen. Kirken har retten til at være kloge, og vi lytter, hvis præsten fordyber sig intellektuelt. Film er først og fremmest en følelsesmæssig rejse, og det kan der ligge en menneskelig klogskab bag, men i kirken er der plads til det direkte sprog om klogskab og ånd.”

Vinterberg elsker at gå i kirke og at blive klogere af præstens ord, men lige trosbekendelsen bringer ham i tvivl om kirkens liturgi.

“Jeg holder af gudstjenesten, men jeg ved, at når trosbekendelsen kommer, så står mange af. Trosbekendelsen er den ultimative, men af kirken påførte overgivelse. Præsterne vil måske kalde det hengivelse. Men de minutter, hvor man skal sige trosbekendelsen, er der ikke plads til tvivlen. Til undersøgelsen. Jeg vil gerne selv have lov at sige: “Jeg tror på Gud Fader i Himlen,”

det skal komme fra mit eget hjerte, og af min egen vilje. Det er den skepsis, jeg slås med. Hvis det havde været en film, ville jeg have klippet det ud. Men der er min kone nok ikke enig.”

Filmarbejde som sorgterapi

Vinterberg mener, at de moderne præster har et kæmpe sprog om kærlighed, tab og sorg. Det hjalp ham, da hans familie for lidt over et år siden blev ramt af en tragedie. Thomas' ældste datter fra hans første ægteskab, 19-årige Ida, blev dræbt i en trafikulykke. Det skete, mens optagelserne til “Druk” var i fuld gang.

“Jeg sad ved det her bord nogle få uger efter, at hun var død, mens optagelserne var i gang her på Langelinie. Jeg kunne næsten ikke trække vejret. Men de fire skuespillere, hele filmholdet og min medinstruktør Tobias Lindholm viste mig en massiv kærlighedsgerning. Når jeg gik ind på toilettet og græd som pisket, tænkte jeg: “Jeg kan ikke, jeg kan ikke”, men så var de der, når jeg kom ud. De forsøgte alle fem desperat at få mig til at grine på et tidspunkt, hvor det ikke kunne lade sig gøre. Jeg blev båret af dem.”

“Men der var også min egen vilje, min egen reaktion mod det frie fald, der betød, at jeg ikke gik i stykker. Jeg tænkte, hvis alt ramler, så lander min familie i både sorg og fattigdom. Min psykolog sagde: “Hvis du kan se folk i øjnene og tage et bad, så anbefaler jeg, at du går på arbejde.””

“Ida havde skrevet et brev til mig, mens hun var i Afrika, og hun var meget ærlig over for sin far. Vi var meget fortrolige. Da hun havde læst manuskriptet til filmen, som hun skulle have været med i, skrev hun dernede fra savannen.”

“Hun skrev en utvetydig kærlighedserklæring til mig og til projektet, hvor hun følte sig set og ramt. Derfor blev jeg nødt til at lave filmen færdig.”

Filmholdet – alle skuespillere, fotografer, manuskriptforfatter, producere - hele gruppen besluttede sig hurtigt for at tilegne filmen til Ida.

“Alle på holdet kendte hende. Vi kunne kun bevæge os videre, hvis vi kunne lave filmen til hende. Den kærlighed, der stråler ud af filmen, den er til hende.” ●

“

Jeg ville ønske, at jeg havde lært at tro noget før, for jeg ved ikke, om man kan nå det, hvis man ikke er startet meget tidligt.

Publikums appetit på fælles oplevelser mættes aldrig. Her Den Jyske Operas ekkokammeropera "I går og i morgen" på havnen i Aarhus, hvor publikum sad i corona-rigtige bokse. Fotograf: Jacob Ehrbahn, Ritzau Scanpix.

Det store savn

“Vi er på vej mod en guldalder for kunst med levende mennesker.” Sådan lyder det fra teaterchef på Det Kongelige Teater, Kasper Holten. Han mener, at publikum længes efter live-oplevelser, hvor det, man ser, foregår lige nu og her i det samme rum, hvor man næsten kan lugte og mærke det, der sker på scenen.

“Der er nu en kæmpe stor appetit på at sidde sammen med andre mennesker og blive henført til et sted, hvor man ikke selv kan afgøre, hvad der foregår,” fortæller han. “I den her krisetid, hvor vi alle sammen gennemgår noget voldsomt, dramatisk og anderledes og på mange måder traumatiserende, søger vi hjælp og løsninger uden for os selv.”

Den røde lygte foran Det Kongelige Teater har været tændt i længere tid i 2020 end i 2019. Til trods for angst for corona-smitte har publikum stået i kø for at komme i teateret.

“På teatrene fik vi hurtigt udsolgt året ud,” fortæller han. “Men vi skulle selvfølgelig også kun sælge under en tredjedel af vores pladser på grund af restriktioner på, hvor mange vi må være i salen,” tilføjer han.

Kasper Holten har selv undret sig over den store interesse for teater, for han havde egentlig forventet det modsatte; at folk af angst for smitte var blevet hjemme.

Men angst og usikkerhed på fremtiden har fået uventet mange til at søge mod en fælles identifikation:

“Der kan være en trøst ved at gå ind i kunsten eller religionens rum og se, at andre mennesker i andre tider også har været gennem store dilemmaer og kriser. De er kommet igennem det, og der er nogle ting ved mennesker, der består på trods af de her kriser.”

“Det er ligesom under den spanske syge og efter Englandskrigene, så kommer der en enorm sult på det eksistentielle, fordi vi er så plagede og optagede af den aktuelle sygdomsfare. Man kommer op i et adrenalin-niveau, hvor kroppen ikke kan være med, og hvor vi i virkeligheden trænger til at komme tilbage til den gamle hverdag. Det er lidt som at have post-traumatisk stress, når man har været i krig. For vi har alle været i krig. Vi får brug for refleksion, for sanselighed, for at kunne mærke os selv. Der har kunsten en stor rolle at spille.”

Renselse

Teaterchefen har instrueret store operaer og udfordret publikums udholdenhed hen mod en slutning i den knap 16 timer lange Wagner-opera “Nibelungens Ring”. I forbindelse med netop den henviser han til vores behov for en renselse – altså den katarsis, som opera og teater lige siden tidernes morgen har beskæftiget sig med.

“Jeg tror ikke, at kunstens rolle udelukkende er at rense vores sind. Den skal rydde op i nogle dæmoner, som man har begravet, og bringe dem frem i lyset. På den måde

“

Noget af det, der er så magisk i en teatersal, er, når man kommer til at græde, eller når man bliver chokeret, så oplever man det her sammen med andre mennesker. Det er grænseoverskridende, og man kan mærke, at man græder sammen med andre, så man et kort øjeblik får ophævet sin ensomhed.

Kasper Holten

Kasper Holtens karriere spænder fra operachef på Det Kongelige Teater til Royal Opera House i London og tilbage til Det Kongelige Teater som teaterchef. Alle steder har han haft succes med store opsætninger. Nogle vil huske hans opsætning som 33-årig af den næsten 16 timer lange "Nibelungens Ring" på Det Kongelige Teater i 2006. Foto: Camilla Winther

kan vi acceptere alt det, vi kommer med som mennesker, også det mindre pæne. Det vil være rensende, at vi hører, at andre mennesker har det på den samme måde, de andre er ligesom mig heller ikke perfekte. Katarsis er en stor del af det."

Teaterfolk som Kasper Holten ønsker og arbejder mod, at sangere, dansere og skuespillere skal gribe publikum. Folk skal have nogle unikke øjeblikke, noget som er helt særligt, og som man ifølge Holten kun kan opleve ved scenekunst:

"Noget af det, der er så magisk i en teatersal, er, når man kommer til at græde, eller når man bliver chokeret, så oplever man det her sammen med andre mennesker. Det er grænseoverskridende, og man kan mærke, at man græder sammen med andre, så man et kort øjeblik får ophævet sin ensomhed. Vi mærker alle sammen, hvordan det føles indeni i de ekstreme øjeblikke."

Teater og kirke

Teaterdirektøren mener, at vores følelsesmæssige oplevelser i teatret på mange strækninger er det samme, som vi kan opleve i kirken. Vi vil gerne føres et andet sted hen og sidde bænket side om

side med andre foran en scene eller et alter. Samtidig har mange af teatrets klassiske grundfortællinger deres afsæt i historier fra Bibelen.

"Det er indlysende, at kirkens fortællinger spiller en rolle i den europæiske kanon og i de værker, vi normalt beskæftiger os med. Der er ofte ting, der er inspireret af det gamle Grækenland, især hvad angår katarsis. Mange af de store klassiske mesterværker, vi spiller, har enten direkte afsæt i de kristne fortællinger eller er inspireret af dem."

Kasper Holten er søn af en nationalbankdirektør og en forsikringsdirektør, mens han selv har kastet sig over kunsten. Dilemmaet mellem det rationelle og det åndelige, mener han selv, har præget hans syn på livet og kunsten.

"I den kamp for at forene de to ting ser jeg kirken og kunsten trække på samme hammel."

Fremtidens teater

Selvom mange teatre under coronakrisen eksperimenterer med at streame og lægge deres forestillinger ud på nettet, har det tilsyneladende ikke haft den store gennemslagskraft, mener Holten.

"Vi har generelt fået en stor bevidsthed om de digitale muligheder, og jeg er med på, at mange også får stillet deres trang til se historier på Netflix. Det er fint nok, men det er jo en form, man skal kunne lide. Jeg synes, at skærmen er begrænset, og at vi savner fysisk nærvær. Det samme gør sig gældende med digitale møder, man savner at møde folk i kantinekøen og i elevatoren. Kroppen og nærværet skal også være med."

I 2021 forventer Kasper Holten en opblomstring af teatertosser. Hvad angår de næste års repertoire kan han ikke udelukke teaterstykker med og om corona. Men:

"Hvis du spørger mig til "La Bohème" – skal hun dø ad corona? Nej, det lyder eddermame kedeligt." ●

Slægtskab mellem kirke og teater

Både dramaet i teatret og gudstjenesten er dramaturgisk bygget op mod en forløsning: **Katarsis**.

—
AF EVA-MARIE MØLLER, JOURNALIST

Berlingskes teateranmelder Jakob Steen Olsen har beskæftiget sig med afsmitningen og udviklingen mellem kristendommens grundfortællinger og dramaet, som vi oplever det i teatret. Han ser en sammenhæng i vores dybe trang til at blive berørt i begge genrer:

“Publikum skal opleve frygt og medlidenhed med dem på scenen eller i kirkens fortællinger og derigennem opnå katarsis,” fortæller han.

“Vi kan oversætte katarsis med, at det er, når du sidder og ser eller hører et eller andet, du kan identificere dig med. Du oplever nogle skæbner, du kan leve dig ind i, du føler med dem og kan sætte dig i deres sted. Hvis der så kommer en tilfredsstillende slutning på dramaet, giver det dig en forløsning, du kan tage med hjem. Vi siger i dag, at vi skal kunne bruge det til noget.”

Fælles udgangspunkt

Som anmelder beskæftiger Jakob Steen Olsen sig med teksterne både i klassikerne og i Bibelen:

“De har begge noget evigtgyldigt i sig. Det er overraskende, hvor lidt der er sket i forhold til det at være menneske på tværs af tiden. F.eks. havde Sara i Bibelen problemer med at få børn, og det kan vi sagtens sætte os ind i. Vi forstår også Hamlets store problemer med, at hans mors nye kæreste har dræbt hans far – vi opfatter ham som en moderne mand med nutidige problemer.”

Jakob Steen Olsen har tidligere anmeldt gudstjenester i Københavns Stift, og han ser en række ligheder mellem kirke og teater:

“I kirken er gudstjenesten bygget begavet op. Her bruger man også det klassiske dramas opbygning hen imod den store forløsning, nadveren, som er

katarsis. Der er en klar dramaturgi med tre akter i gudstjenesten: første akt med anslaget og de indledende øvelser (preludium), anden akt med prædiken, og endelig tredje akt med nadveren. Nadveren er kulminationen på alt det, som bliver bygget op i gudstjenesten med musik, salmer, bøn og prædiken.”

Henslumrende følelser

Umiddelbart tænker de fleste ikke, at kirke og teater har så meget tilfælles, men det gør Jakob Steen Olsen:

“Hvor går du hen og mærker tiden, mærker dig selv og mærker, at der er mennesker, der vil fortælle dig noget? Der er to steder, hvor du kan få den oplevelse, og det er i teatret og i kirken. De to steder har mange lighedspunkter og burde have fremtiden for sig i forhold til at have kontakt med noget, der er større end os selv.”

Jakob Steen Olsen mener, at nutidens travle mennesker har savnet et sted at gå hen med deres henslumrende følelser:

“Kirken og teater har et momentum lige nu. Corona har mærkeligt nok gjort noget godt, for det er godt nogle gange at savne nogen. Det kender vi fra vores parforhold; det er aldrig så glødende, som når vi har været fra hinanden. Både teatret og kirken fik en særlig rolle under 2. verdenskrig: Når ens verden er truet udefra, så opstår der et behov for at være sammen om noget, der giver mening. Jeg tror, at rigtig mange har følt sig små under corona, der er noget, der er større end os, og som har trynet os.” ●

Jakob Steen Olsen

At blive ét med alt

Alt, jeg nogensinde har længtes
efter, er her i mine arme
– *Depeche Mode*

AF KARSTEN MØLLER HANSEN,
PRÆST, TÅRNBY KIRKE
/ FOTO HENRIK DONS CHRISTENSEN

Jeg cykler til Kløvermarken i København en lørdag eftermiddag med pudsede fodboldstøvler i tasken. Frokosten måtte jeg springe over, kunne ikke få noget ned. Spændt. Forventningsfuld. Det har ikke ændret sig, siden jeg var seks år. Det kommer aldrig til at ændre sig. Kampdag. Klubtrøjen. Holdopstillingen. Jeg tænker på Michael Laudrup, det grønne græs og den smukke hvide bold. Hvad gør jeg, hvis jeg står alene med målmanden? Går jeg forbi ham, eller går jeg efter det lange hjørne? I en alder af 45 år tror man stadig, det er i dag, man bliver opdaget. Det er over et halvt år siden, jeg sidst har spillet kamp – en træningskamp i Hvidovre – og nu, efter en lang, ufrivillig pause, må vi spille fodbold igen. Det er som om, jeg har medvind hele vejen ind ad Amagerbrogade. Det er, som om jeg allerede på cyklen kan mærke, hvordan jeg om lidt vil glemme alt om mig selv.

Kløvermarken er også en kirke

På Kløvermarken ligger der så mange fodboldbaner, at man ikke kan finde sit eget hold. Stop op ved hvilken som helst bane, du vil se det og høre det; afreagering af det indeklemte – der bliver råbt og skreget ord, ingen ville have sagt, lige inden kampen begyndte. Jeg har spillet med de sødeste, klogeste holdkammerater, de mest ansvarsfulde familiemennesker, og har set dem alle forvandle sig, skifte ham, fuldstændig opslugt af kampen. Alt andet forsvinder. Der er kun bolden, målene, to sæt trøjer og alle, der gør alt for at vinde. Men vi renser ikke bare det indeklemte ud. Det er mere end det. En gang om ugen er vi noget helt andet end det, vi ellers er. Nogle løber, nogle cykler, der er træningscentret og yogalokalet, nogle spiller med andre bolde. For at holde os i form, ja, men mest for at ramme det punkt, hvor vi glemmer os selv og bliver noget andet. Man knækker forover, hiver efter vejret og trækker det ind frit.

Middag med Barack Obama?

Jeg spillede engang med en fremtrædende politiker. Han var en af dem, der skulle vise Barack Obama rundt i København og deltage i en eller anden form for arrangement om aftenen. Alligevel dukkede han op til kamp. I sit stive jakkesæt og spidse sko. "Skulle du ikke ...?" begyndte jeg. "Joh," svarede han. "Men jeg havde taget

tasken med ... og listede mig ud.” Jeg kiggede mærkeligt på ham. Han skyndte sig at smide jakkesættet og fik fingrene i sin trøje med nr. 8. Ikke et ord om Barack Obama. Det er sådan, det er. Man smider tømmerbukserne, præstekraven og jakkesættet. Man smider, at man er en dårlig far, at man måske skal fyres, at ens mor har fået kræft. Man sætter sig på den samme plads i omklædningsrummet og får den samme plads på banen, og den fremtrædende politiker startede som altid på bænken, for fodbold havde han aldrig været særlig god til.

Omklædningsrummet er helligdommen

Og så fløjter dommeren kampen af. Man skændes stadig lidt, de sidste vredesudbrud, den sidste rest af uretfærdighed: “Den var ude”, “der var frispark”. Man går imod omklædningsrummet, banker jorden af fodboldstøvlerne, inden man går ind. På Kløvermarken er der så få omklædningsrum, at man ofte må dele det med modstanderholdet. Så sidder man dér, udmattet, svedig, to forskellige trøjefarver, som bliver trukket af med besvær. Det er en del kilo siden, de sad, som de skulle. Der bliver hentet øl. Der er altid nok til begge hold. Snakken lyder. Man begynder at tage pis på hinanden, grine sammen. I badet er det umuligt at høre, hvem der lige har spillet imod hvem, og hvad kampen blev, kan ingen længere huske. “Gi’r du noget shampoo?” Som min gamle træner i Skovshoved IF altid sagde: “Hvis verden var et omklædningsrum, ville der aldrig være krig.” Jeg cykler som den sidste, hjem til Tårnby igen. Træt. Kroppen er smadret. Jeg var elendig. Brændte to kæmpechancer.

Der var ikke noget som helst Michael Laudrup over noget af det. Men jeg er glad. Som et menneske, der vender tilbage til sig selv. Der er ikke meget bedre end lugten af svedige benskiner og høje grin i omklædningsrummet.

Renselse fra noget til noget

Renselse kan foregå på mange måder. I sin “Poetik” nævner Aristoteles katarsis/renselse en enkelt gang. Han skriver om æstetik, om tragedien. Den æstetiske tragedie skal fremkalde de følelser, man vil af med. Tragedien gennemspiller følelserne, tilskueren ser dem, lever sig ind i dem, tager dem på sig, og når stykket slutter, har man kastet dem af sig – verdensordenen er genoprettet. Freud lod renselsen indgå i sin psykoterapeutiske metode. Hos Aristoteles er man tilskueren. Hos Freud er man hovedpersonen. Patienten skal afreagere, komme af med det, patienten har i sig, men ikke må komme ud med for samfundet omkring sig. Goethe så ligesom Aristoteles tragedien som en helhedskomposition, men modsat Aristoteles og helt som hos Freud er det en tragedie, som man ikke er tilskuer til, men deltager i. Det er ikke verden, der bliver genoprettet, det er dig. For Nietzsche er renselse ikke at komme af med noget ved sig selv, men at udfolde alt ved sig selv. I den kristne kirke foregår der også en renselse. Her er det Gud, der renser med sit ord Jesus Kristus, og giver nyt liv i dåben, i velsignelsen, i syndernes forladelse. Jeg tager det hele med, Aristoteles, Freud, Goethe, Nietzsche og Jesus, og søger alle de steder, hvor der står katarsis på døren, sikker på, at noget større end mig findes et sted derinde.

*Karsten Møller
og hans bror på
vej til Depeche
Mode-koncert
uden for Denver,
Colorado i 1998.
Privatfoto*

Savnelisten

Det, man savner, er det, man elsker. Konserter står højt på savnelisten. 27. maj 1993 tog jeg til min første koncert nogensinde. Jeg var 18 år og lige vendt hjem fra et udvekslingsophold i USA. I byen Boulder i staten Colorado gik jeg på high school, og her mødte jeg en ven, som introducerede mig for Depeche Mode. En dag, hvor han kørte mig hjem efter skole, sagde han, at jeg skulle høre den her sang. Da den sluttede, så jeg ud ad vinduet, ud på bjergene, og så spurgte jeg, om vi ikke skulle høre den igen. Depeche Mode blev mit band, og det ændrede min verden. Hjemvendt var Depeche Mode det eneste, jeg hørte i mange år. Det første jeg gjorde, når jeg stod op, var at sætte "Violator"-båndet i ghettoblasteren fra Sanyo, og hele dagen kunne jeg glæde mig til, at det blev aften – jeg lukkede døren, jeg trykkede play-knappen ned, jeg lagde mig i min seng og lod stjernerne glimte bag mine øjenlåg. Min lillebror blev også fan, og vores far satte os af foran Forum på Frederiksberg. Jeg lovede at passe på min bror. Der stod vi med en cola og kunne ikke se noget. De to yngste fans. Og de laveste. Jeg husker hvert eneste sekund, hvert eneste.

Altid Depeche Mode-fan

Jeg har været til 51 Depeche Mode-koncerter siden. Rundt omkring i Europa og USA med min bror og venner, flere gange med min ven fra Boulder. Som en voksen teenagegroupie, der ikke vil give slip. Det har været magiske aftener, men ingen af dem blev som den første en majaften i 1993 på Frederiksberg. De sidste

mange gange Depeche Mode har været på tour, har jeg også tænkt; jeg skal ikke se dem igen, jeg ødelægger det. Som at se sin yndlingsfilm hele tiden. Man tapper den langsomt for magi og efterlader et svagt minde om noget, der var engang. Jeg ringer til min bror. "Skal vi virkelig?" Han tøver, så siger han alligevel bestemt: "Vi bliver nødt til det." Det gør vi. Vi bliver nødt til at holde fast i at være sammen om det, vi havde sammen. Med årene er der også kommet en mere og mere tydelig anden grund til at blive ved med at tage til alle koncerterne; vi har brug for at stå sammen med 40.000 andre, mærke deres bevægelser, føle deres begejstring, synge med på de samme ord, forsvinde ind i mørket, i mængden, væk fra hinanden, væk fra os selv. Der bliver aldrig igen en aften, hvor man kan huske hvert et sekund, men vi står der alle for bare et sekund at forsvinde ind i at være sammen. Som det lyder i sangen "Enjoy the silence" – den, jeg hørte i bilen så mange gange: "All I ever wanted, all I ever needed, is here in my arms."

Blive ét med alt

Det individuelle er også det afgrænsede. Identitet kan ikke opnås uden at skille sig ud fra andre. Hvem jeg er, forstås bedst ud fra, hvem jeg ikke er. Gennem det meste af livet er vi på jagt efter vores identitet. At vokse op er at vokse fra. Identitet er adskillelse og tilblivelse. Da jeg var 16 år, fandt jeg meget af min identitet i Depeche Mode. Mandagen efter den første koncert smed jeg mine sejlørsko ud og dukkede op på gymnasiet med sorte Dr. Martens-støvler og en snigende

fornemmelse af at være udvalgt til noget særligt. Året 2020 har været med corona, men har i den grad også handlet om identitet. Om alles lige mulighed for at kæmpe for sin identitet. Muligheden er værd at kæmpe for. Det er identiteten også. Dog er identitetskampen ulykkelig, ikke bare fordi vi aldrig bliver færdige med at finde vores identitet; vi har inderst inde måske heller ikke lyst til at finde den.

Jeg tror, vi har modsatrettede bevægelser i os. Én efter at finde vores faste plads i verden, vores identitet, umuligt at leve i det forskelsløse, ingen kan leve i det, som ikke kan identificeres. Og én, der går den modsatte vej, væk fra os selv, ud imod de andre, ligegladd med min egen identitet og de andres. Det er den anden bevægelse, jeg så ofte søger, og som jeg har savnet så meget det her år. Jeg søger ikke at blive set som det særlige menneske, jeg er, med den historie, med de egenskaber og de fejl, men som det samme menneske som alle andre. Og er det ikke hemmeligheden i sporten og musikken og religionen og de andre steder, hvor vi mødes om noget, som bliver os, når vi giver os hen i det – vores længsel efter at blive ét med alt?

Som en eftermiddag på Kløvermarken med sit hold, som en stemme blandt 40.000 andre på Roskilde Festival. Glæder mig så meget til at kunne komme til koncerter igen, uden afstand, ingen distance, svedige, vilde, rolige, vuggende, at trække vejret med de andre. Hvor ingen ved, hvem du er. Du ser dig omkring og ser ikke andet end et uendeligt ocean af udstrakte arme. Det er en fælles renselse. Og det er som at høre til lige nu og her. ●

Vi bider os selv i knoerne

– der smager af håndsprit

—

AF ANNE KIRSTINE CRAMON, KOMMUNIKATIONSDAME OG DEBATTØR

Her på vej ind i 2021 ser de fleste af os tilbage på året, der gik. Ved dette årsskifte er intet, som det plejer. Livet i 2020 har været noget anderledes, end vi kender det. De fleste af os har været hjemsendt, nogle af os har end ikke været tilbage på arbejde endnu, men er fortsat lænket til hjemmearbejdspladsen. Andre har knoklet solen sort på første parket i kampen mod coronaen. Hjemmets fire vægge har både været spændetroje og den rolige ramme, mens verden udenfor har været ved at gå fuldstændig fra forstanden.

Tiden siden nedlukningen 11. marts har været helt og aldeles uden sammenligning. Uden for hjemmene har vi været underlagt flere regler, end der er i Nordkorea. Mundbind, hold afstand, gå tidligt hjem, lad være med at samles for mange. Host i albuen, hils med albuen, husk at spritte af – altså hænderne, ikke albuen.

Derhjemme har det været fuldstændig regelløst og flydende i dage, der har lignet hinanden. Det, der egentlig skulle være tid til eftertænksomhed, tid til at læse nogle romaner, tid til at dyrke noget motion eller en surdej eller en køkkenhave, er blevet til mærkeligt lange, dovne hjemmearbejdsdage i joggingbukser, hvor det har været meget nemt lige at lægge sig i sofaen. Det har været dage, der er gledet mere og mere sammen, uendelige Zoom-møder og det obligatoriske tjek af køleskabet to gange i timen. Sjovt nok var der aldrig rigtig dukket nogle nye, lækre snacks op. Det er egentlig også for dårligt, men dog er kiloene kravlet på alligevel.

På den ene side har vi kunnet færdes frit væk fra den fysiske arbejdsplads' snærende lænker, der dog alligevel har lagt beslag på vores mentale tilstedeværelse mindst otte timer om dagen, hvor vi har været spærret inde i hjemmearbejdspladsens bur. Og har man haft muligheden for at være ved at gå til grunde i dét scenarie, kan man faktisk tænke på sig selv som en af de heldige. For der er også en del, der har måttet gå derhjemme uden et job.

Corona har i den grad været en øvelse i at tage en dyb indånding og forsøge at give sig hen. For kontrollen over vore egne liv har

været så langt væk og så meget ude af syne, at vi ikke engang har kunnet skyde en hvid pind efter den. Derfor har vi måttet finde roen i os selv og i, at det hele – på den ene eller den anden måde – nok skal gå. At vi må sætte vores lid til, at nogen har styr på situationen, og at nogen også nok skal sørge for, at vi kommer ud på den anden side igen.

Men at der kommer styr på situationen, kræver også, at vi bliver fortalt, hvad vi skal gøre. Med mere eller mindre mening i reglerne. For reglerne er sådan set ikke meget ulig dem, man finder i en børnehave – bortset fra, at de hele tiden ændres, når de voksne, altså regeringen, lige finder på, at noget igen skal laves om med halvanden minuts varsel. Den sunde fornuft er sat ud af spil, og umyndiggørelsen af os alle er total. At være i dét er en kæmpe udfordring for det myndige menneske, der plejer at kunne tage vare på sig selv. Det er sådan noget, der får os til at bide os selv i knoerne, som så tilmed smager af sprit for tiden, mens vi kæmper for at finde den indre ro.

Og som om det ikke skulle være nok, er mediernes spalter spækket med sure anti-vaccinations-typer, der raser over at skulle bære mundbind, og som laver ballade og aktivisme i Københavns bybusser, og så en masse gamle mennesker, der er sure over, at vi ikke holder afstand.

Men uden for mediernes spalter har vi faktisk aldrig været sødere ved hinanden. For den gode nyhed er, at da Danmark lukkede ned, blomstrede civilsamfundet op. Vi hjælper hinanden helt uden, at nogen siger, at vi skal. Vi handler ind for hinanden, vi tager hensyn, og vi udviser en langt større forståelse for hinanden, end vi gjorde før. Vi passer på hinanden ved at holde os derhjemme, hvis vi føler os det mindste sløje, og vi er meget mere hensynsfulde end før. Undtagen når vi råber ad hinanden på gaden, at vi skal holde afstand, og husker hinanden på vores mundbind, selvfølgelig. Men ellers er vi meget sødere end før. Det håber jeg, vi bliver ved med. ●

Frisk luft til kunsten

Stormagasinet Illum udstiller og sælger **Jim Lyngvilds** omdiskuterede bibelske værker. Er det knæfald for forbruget og markedskræfterne, eller rækker det netop ud til os allesammen?

—

AF WINNI GROSBØLL, MEDSTIFTER AF FOLKEMØDET OG BORGMESTER PÅ BORNHOLM
/ FOTO HENRIK DONS CHRISTENSEN

“**Hov, hvad skete** der egentlig her?” tænkte jeg, da jeg så Jim Lyngvilds bibelske malerier fra Faaborg Kirke i stormagasinet Illum. Det fangede mig straks, for det er sjovt og forfriskende, at man indimellem skaber ravage. Kunsten må godt interagere med folk, for den er skabt til dem.

Den her provokation i Illum er i tråd med nogle af de samme ideer, vi havde, da vi skabte Folkemødet på Bornholm for ni år siden. For både den politiske samtale og kunsten har brug for at komme ud af institutionerne.

På Folkemødet hiver vi debatten og samfundsinstitutionerne ud af bygningerne og kontorerne – og ud til folket i fri luft. Folkemødet er født af en frustration over, at der meget sjældent i det offentlige medielandskab er fokus på vores samtale med hinanden. Folkemødet har vist sig at være en kolossal succes. Folk fra hele landet er hver juni i ni år rejst til Bornholm for at diskutere og være sammen om at udfordre det fastlåste etablissement. Der har været diskussioner, om Folkemødet blev for kommercielt og solgte ud af de oprindelige værdier, fordi der var så stor tilslutning, og folk lagde store summer i bornholmernes hoteller og restauranter. Men det bliver jo ikke automatisk kommercielt, fordi det er populært.

Kunsten og kulturen har også brug for at komme ud i frisk luft. Det er en pendant til Folkemødet og den demokratiske samtale; når man hiver kunsten ud af de faste rammer og de låste institutioner og rum, så sker der noget nyt og anderledes.

Jeg elsker selv Glyptoteket og Det Kongelige Teater, så mantraet “kunsten ud af institutionerne” skal ikke sættes i stedet for det, vi har skabt inden for kulturhuse, museer og kirker, men være et supplement.

Altså, man kan godt holde en gudstjeneste i det fri, men man skal blot respektere de grundlæggende værdier, der skabes i institu-

tionerne. Institutionerne bærer vores kulturhistorie, og dem skal vi beholde, men også tage ud og agere, som f.eks. vores teater her på Bornholm, der også tager ud af bygningen og laver teater rundtom på øen.

Indimellem er der nogle, der foreslår at rive institutionerne ned, at man skulle bombe Statens Museum for Kunst eller Rønne Teater. Men det er ikke dér, kræfterne skal bruges. Desværre ligger det ikke i vores folkesjæl, at vi anerkender den professionelle kunst. Det er vigtigt, at vi anerkender, at der er brug for både elite og bredde.

Jeg ville ønske, at Det Kongelige Teater kom endnu mere ud til folket – at skuespillerne interagerede og kom ud og underviste på vores dramaskoler. Og folkekirken kunne godt søge andre målgrupper, selvom der allerede er babysalmesang og spaghettigudstjeneste. Måske skal kirken som et forsøg flytte ned i et storcenter, og se, hvad der ville ske. ●

Fra 1. januar 2021 stopper Winni Grosbøll som borgmester. Hun tiltræder stillingen som direktør i Fritidsrådet.

*Stormagasinet
Illum fik trykt
13 fotografier
af kunstneren
Jim Lyngvilds
"Vorherre
bevares"-serie,
der oprindeligt
var bestilt af
Faaborg Kirke.
Alle fotos
sælges til
fordel for
Røde Kors.*

I Trinitatis Kirke er der fællesspisning hver måned. **Louise Skovbæch** har været med fra starten som køkkenansvarlig og tager os her med til en tradition.

Maden smager bedst, når vi spiser sammen

—
AF LOUISE SKOVBÆCH, KIRKE- OG
KULTURMEDARBEJDER I TRINITATIS KIRKE
/ FOTOS HENRIK DONS CHRISTENSEN

Dørene står åbne ud mod den store kirkeplads med Rundetaarn for enden. Folk sidder allerede og snakker, selvom der er en times tid til, at maden bliver serveret. Nogle har lige været til aftensang i kirken, andre kommer direkte fra arbejde. Snakken når helt ud i køkkenet, hvor jeg selv og et stort hold frivillige er i fuld gang med madlavningen. Vores køkken er ikke særlig stort, så køkkenbordene er fyldt med grøntsager, kaffekander og kager. Det dufter fra ovnene, hvor vi har langtidsstegt kalvecuvetter siden i formiddags. Og så skal vi nå at snitte rigtig meget kål, ordne svampe, blande salater og pynte desserter til denne aften. Heldigvis er det lige så hyggeligt at være i køkkenet som i salen, for man snakker godt over madlavning. Og vi kender efterhånden hinanden godt, for vi er det samme hold, der mødes her i køkkenet.

Jeg har været med fra begyndelsen, da vi for seks år siden fik den idé at samle folk i kirken på kryds og tværs over et måltid mad. Interessen var stor fra starten, og efter få måneder blev vi mere end 70 spisende. Nu er vi endnu flere, fra unge i natkirken til korsan-

Rimer på fællesskab

Fællesspisninger vinder frem over hele Danmark. I en undersøgelse foretaget af Mary Fonden og Folkebevægelsen mod Ensomhed svarede 23,6 procent af danskerne, at de savner selskab ved deres aftensmåltid. Og i modsætning til, hvad mange tror, er det de yngre danskere mellem 18-39 år, der oftest savner selskab.

KILDE: MARYFONDEN.DK

Louise Skovbæch (i midten) gennemgår aftenens menu og opgaver med sin kollega Kresten Dahl og Esther Hoffmann Barfod, der er frivillig i Trinitatis Kirke. Privatfoto

gerne, søndagens menighed og dem, der bor lige om hjørnet. Sidste år tog vi for første gang også kirkekontoret i brug, som blev ryddet for kontorinventar i et par dage, så vi kunne få plads til 35 ekstra spisende til vores julemiddage.

Mad er omsorg

Vores tanke var fra begyndelsen, at mad er godt at mødes over. Over et godt måltid kan man nemt komme i snak med nogen, man ikke kender eller måske ellers aldrig ville have talt med. Og mad er ikke bare mad – det handler ikke kun om at blive mæt. Der er rigtig meget omsorg i mad. Både når vi laver god mad til os selv, og særligt når vi laver mad til andre. Min oplevelse er, at det er rigtig vigtigt, at man gør sig umage, for det er nu engang sjovere at sidde og snakke længe over et måltid, der er gjort noget ud af, end over noget, der ikke smager af noget. Og det har stor værdi og skaber glæde, at der er dækket pænt op, tændt stearinlys, foldet servietter, og at der dufter af hjemmelavet mad fra køkkenet.

Del af en større tendens

Det er ikke kun i Trinitatis Kirke, at fællesspisning hitter. Folkekøkkener og fællesspisninger har oplevet stor opblomstring de seneste år og skyder op rundt omkring i hele landet. Danskere i alle aldre vil gerne spise sammen, og der kan være mange grunde til, at man møder op i et folkekøkken for første gang. Måske føler man sig ensom, måske orker man ikke at lave mad, eller også vil man bare gerne lære flere mennesker at kende og være en del af et fællesskab. I det nationale projekt “Danmark spiser sammen” udnævner Folkebevægelsen mod Ensomhed to uger om året, hvor både private og foreninger opfordres til at spise med hinanden. Mange kirker er med, og der bliver spist året rundt i folkekirken i et antal af sammenhænge – lige fra spaghettigudstjenesten til høstmiddagen og ostemaden i herreklubben.

Fest og højtid

Vi har svært ved at forestille os højtider, fejring og fester uden mad. Det hænger simpelthen sammen. Måltidet er en helt central del af vores liv. Traditioner kan være forskellige, men jul er lig med mad, om det så er and eller flæskesteg og påske med æg og lam. Om det er bryllup, fødselsdag eller konfirmation, så spiller maden en central rolle.

Hans Jørgen Lundager Jensen, der er professor i teologi og religionsvidenskab ved Aarhus Universi-

Spisning i folkekirken

Folkekirken har en lang tradition for at holde spisninger; fra tidligere bespisning af fattige til nutidens fællesspisninger, spaghettigudstjenester og højtidsmiddage. Hvis man tidligere som fattig modtog fattighjælp, mistede man sine borgerlige rettigheder, og af den grund søgte mange i stedet hjælp hos kirken.

tet, formulerer det således: “Det mest fundamentale fællesskab udspiller sig rundt om et måltid. Sådan var det formentlig i urtiden, når bær og en nedlagt okse blev delt. Sådan var det for Jesus og hans disciple under den sidste nadver i påsken. Og sådan er det den dag i dag ... Måltidet er det mest fundamentale fællesskab, vi kender, fordi det forbinder fællesskabet med en handling, der er helt nødvendig for kroppen – at få mad og drikke.”

Tv-køkken

Under den første nedlukning af Danmark i foråret måtte vi aflyse fællesspisningerne. Særlig ærgerligt var det, at vores traditionsrige skærtorsdagsmiddag heller ikke kunne gennemføres. Gode råd var dyre, for denne højtid er en særlig aften, som mange havde glædet sig til. Noget måtte ske, og efter mange overvejelser fik vi en idé til at optage vores madlavning, så folk kunne se og bruge det derhjemme: Vi ville lave tv-køkken! Jeg købte ind, tog forklæde på, og jeg gik så i køkkenet for at lave syv små film om, hvordan man laver en nem, men smagfuld påskemiddag. Jeg lavede mad dagen lang, også mens jeg hjemmeunderviste. Min søn på 12 år filmede, og min kollega sad og redigerede optagelserne til de syv film. Selv

FOTO: REINHARD WILTING

vores organist var med og indspillede det oprindelige tv-køkken-tema på orgel som intro. For mig ville det være en succes, hvis nogle få mennesker kunne få glæde af filmene, måske endda gå i køkkenet. Men det blev meget større. Rigtig mange så med, kommenterede, spurgte til opskrifterne, kastede sig ud i madlavningen og sendte billeder af deres færdige retter. Interessen overraskede mig, og det gik op for mig, hvor meget maden betyder for folk.

Vores fællesmåltid er udfordret af tidens restriktioner, men der skal meget til, før vi aflyser, for netop det at mødes er endnu vigtigere lige nu – særligt for dem, der ellers ikke mødes med så mange. Så vi holder endnu flere spisninger, end vi plejer, så vi kan dele os i flere hold, og vi sidder udenfor under paviljoner med varmelamper og behørig afstand, når vejret tillader det. Vi danser rundt mellem hinanden for at holde afstand og må planlægge i detaljer, men det giver god mening.

Alt det, man ikke selv får købt

“Det bedste er salaterne, for dem får jeg ikke lavet selv. Når man er alene, køber man ikke lige 15 ingredienser til en enkelt salat, og man laver i hvert fald ikke tre-fire slags tilbehør til kødet.” Sådan siger en

Måltidet i Bibelen

Bibelen vrirmler med beskrivelser af fødevarer, måltider og værtskaber. Fra frugterne i Edens Have til Den Sidste Nadver. Adam og Eva kunne snakke sig frem uden at skulle passe særlige spisetider. I Det Nye Testamente er det netop ved de fælles måltider, at Jesus ofte møder og interagerer med mennesker. Han bliver ligefrem beskyldt for at være en fråser og en dranker, fordi han så ofte spiser sammen med folk (Lukas 7).

kvinde, der bor rundt om hjørnet, og det giver god mening. En aften for noget tid siden fortalte en anden gæst mig, at hun altid gemmer sin månedlige gratis transport med Flextrafik til at komme til fællesspisning. Det er livsbekræftende, og selvom jeg nogle gange går lidt mørbanket hjem efter et par dage på benene, er det det hele værd.

Tænk bare på: Grønkål, svampe, nødder, æbler, pærer, blommer, friske figer, syltede rødløg og masser af krydderurter, der skal nå at blive til salater og svampesovs. Når vi senere på aftenen står trætte med opvasken, glæder jeg mig ved tanken om, at min kollega på kontoret i morgen får ekstra travlt, når telefonen ringer mere, end den plejer, fordi folk vil tilmelde sig næste spisning. ●

Peter Kersting:

Til fællesspisning falder jeg i snak med en række mennesker, som jeg ellers aldrig nogensinde ville have udvekslet et ord med, heller ikke hvis vi var gået til gudstjeneste. Jeg kan huske, at vi engang mødte én fra vores gamle barselsgruppe, og det er 30 år siden, vi sidst så hinanden. Fællesspisningen gør, at man har lidt flere at hilse på, hvis man kommer forbi kirken på en søndag.

Bibi Jørgensen:

Jeg føler mig mættet både åndeligt og kropsligt. Vi møder folk, som kan fortælle gode historier. Det er opløftende på mange måder. Man får en kulinarisk oplevelse, og man får vise ord med på vejen, hvis man også kommer til aftensang. På den måde bliver jeg fyldt op med gode tanker og følelser.

Thea Kronborg Christensen:

Når jeg kommer her, kan jeg møde folk som mig selv. Det er folk fra alle samfundslag, som blot ønsker at mødes om at være fælles. Det er samhørighed, ligesom at synge sammen eller mødes, her er det bare mad.

Benedicte Klokhøj:

De mennesker, man møder, når man sidder og spiser, er alle mulige mennesker, som man ikke kender, eller ellers ville have mødt. Den danske folkekirke kan virkelig meget, hvis man lukker øjnene op for tilbuddene. Det er ikke så svært at opdage, for man kan bare kigge på hjemmesiden. Man bliver nærmest stresset, hvis man skal komme til alle arrangementerne.

Gejsts lækre retter til jul og påske

Måske blev du inspireret af den foregående artikel om fællesmåltidet? Har du selv lyst til at invitere og vise omsorg for andre? Eller handler det om at lave lækker mad til de kommende højtider? Så er hjælpen her – lige til at klippe ud og gemme: **Louise Skovbæch** fra Trinitatis Kirke har kreeret unikke opskrifter til vores læsere, og Gejsts fotograf har prøvespist. Uhmhm. God fornøjelse!

Jul

Confiterede andelår med kartofler i ovn
Rødvinsauce med et godt skvæt portvin
Kompot af friske tranebær, appelsin, pærer og hasselnødder
Frisk grønkål, røde æbler, valnødder, blommer, tørrede figer og vinaigrette

Påske

Lammegryde med kikærter, abrikoser og kanel
Salat af frisk spinat, belugalinser, feta, mandler og syltede rødløg
Frisk grønkål, røde æbler, valnødder, blommer, tørrede figer og vinaigrette
Ris

Er du mere til det grønne?

Er du ikke til kød, kan du med få ændringer lave et skønt vegetarmåltid! Byt andelåret ud med store portobellosvampe, der grilles i ovnen med olie, salt og peber i 15 minutter på 225 graders varmluft. Eller erstat påskens lammekød med auberginer og græskar i tern. Eller kast dig ud i græskargratinen med parmesan, dijonsennep og fløde på de næste sider.

Confiterede andelår med ovnbagte kartofler

Confiteret and, også kaldet confit de canard, er en virkelig nem måde at få mør og saftig and på julebordet. Anden saltes i et døgn, og koges derefter i andefedt. Confit de canard kan købes færdig på dåse, men bare rolig – her er tale om et luksusprodukt, der ikke rimer på dåsemad! Du skal blot stege andelårene sprøde i ovnen.

1-2 dåser confit de canard (minimum 4 lår)
800 g små kartofler med skræl
Olie, salt og peber

Kartoflerne rengøres og lægges i ovnfast fad. Vendes med olie, salt og peber. Sættes i ovnen på 200 grader varmluft i ca. 35-45 min. Læg den uåbnede dåse med confit de canard i varmt vand i 5 min., så fedtet i dåsen smelter. Åbn dåsen, tør fedtlaget af andelårene og læg dem i et fad. Andelårene sættes i ovnen i de sidste 15-20 min. af kartoflernes bagetid.

TIP! Husk: Andelårene er allerede tilberedt. De skal blot varmes, tage farve og blive sprøde.

Rødvinsauce med et godt skvæt portvin!

Denne sauce er nem og kan laves på dagen, så der også er tid til at pakke gaver ind og hygge sig.

2 skalotteløg
1 spsk smør
6 kviste timian
5 dl rødvin
2 dl portvin
5 dl fond (kylling eller kalv)
Salt og peber
50 g smør eller piskefløde

Hak løg, sautéér på panden i lidt smør i et par minutter, uden at de tager farve. Tilsæt timian og hæld derefter rød- og portvin på. Kog vinen ind til ca. 1/3. Tilsæt fonden, og lad det hele koge ind igen til 1/3. Si løg og timian fra. Smag til med salt, peber og eddike, og færdiggør til sidst saucen med smør. Du kan også smage den til med piskefløde, hvis du er mere til det.

Tranebærkompot

En julemundfuld, der med tranebær, appelsinskal og nødder nærmest smager af slik, men som passer perfekt som modspil til den fede and, den syrlige grønkål og den kraftige sauce.

150 g skyllede tranebær
2 spsk skyllet, fint snittet appelsinskal
1 pillet appelsin
1 skrællet moden pære uden kerner
35 g hasselnødder
75 g sukker

Alle ingredienser på nær sukker blendes i en blender/foodprocessor, til den er lind eller mere grov alt efter smag. Til sidst røres sukkeret i lidt ad gangen. Smag til og fornem, hvor sød du ønsker den.

Grønkalssalat

En skøn, mættende salat i smukke farver.

200 g ribbet grønkål
100 g valnødder
100 g tørrede figer
2 friske blommer
2 friske syrlige æbler
(gerne røde)

Vask og snit grønkål fint, eller køb en pose spiseklar grønkål i pose. Hak valnødderne i smule, skær figerne i kvarte, vask blommer og æbler og skær begge dele i tynde skiver. Vend grønkålen med dressingen 10-15 min. før servering. Vend resten af ingredienserne i og servér.

Dressing

5 spsk olivenolie
2 ½ spsk æblecider- eller hvidvinseddike
1 spsk cremefraiche 9%
½-1 tsk dijonsennep
Salt, peber og sukker

Olivenolie, eddike, cremefraiche og dijonsennep piskes sammen i en skål eller stavblendes, så det ikke skiller. Smages til med rørsukker, salt og peber, så den får en god sur/sød-balance. Hvis du synes, at portionen er lidt for stor, kan den holde sig et par dage i køleskabet.

Lammegryde med kikærter, abrikoser og kanel

Påske er for mange lig med lam, og det behøver ikke nødvendigvis være den klassiske lammekølle. Her tilberedes lammet i en grydeversion, nem at lave til mange mennesker, da den blot står og simrer og ikke skal serveres på minuttet.

2 mellemstore løg
2 store fed hvidløg
Lidt olie til at stege i
650 g lammekød i tern
2 tsk sød paprika
1 tsk gurkemeje (kan udelades)
2 tsk spidskommen
2 stænger kanel
2 tsk friskrevet ingefær
¼ dåse tomatkoncentrat
1 dåse kikærter (drænet)
100 g tørrede abrikoser
3 dl hvidvin
2 dl vand
Kyllingefond eller bouillon
3 dl ris
Frisk mynte til pynt

Skær løget i tynde både, og pres hvidløget. Sautér begge dele i lidt olie i 5 min., uden at det tager farve. Tag det op af gryden. Brun nu lammekødet i gryden med salt og peber, evt. i to portioner, så det ikke koger, men brunes. Hæld løg og hvidløg tilbage i gryden, tilføj krydderierne, og steg det hele et par minutter på mellem varme, så krydderierne brændes af. Tilføj tomatkoncentrat, steg videre et minuts tid, og tilsæt kikærter og abrikoser. Tilsæt til sidst hvidvin, kog det lidt ind og tilsæt fond og vand, så det dækker. Lad herefter retten simre i en times tid, og smag til med salt og peber. Tilføj fond eller vand, hvis den koger lidt tør. Pyntes evt. med lidt frisk mynte på toppen. Kog ris og servér.

Græskargratin

Et vegetar-alternativ, der også bare kan bruges som ekstra tilbehør.

1 mellem til stort hokkaido-græskar
2 tsk dijonsennep
50 g frisk fintrevet parmesan
½ dl piskefløde
Salt og peber
1 spsk eddike
1 stor håndfuld hakkede mandler til toppen

Vask/skrub græskarret. Skær enderne af, flæk det i fire stykker, og skær indmaden med kerner væk. Skær al det resterende græskarkød inkl. skrællen i stykker på ca. 2x2 cm. Vend dem med lidt olie, salt og peber, læg dem i ét lag på en bageplade, og bag dem i ovnen på 200 grader varmluft i ca. 15 min. Tag dem ud, mos dem let med en gaffel. De skal ikke moses helt, der må gerne være struktur og stykker tilbage, og skrællen vil stadig være lidt hård. Vend græskar med dijonsennep, parmesan og fløde. Smag til med eddike, peber og en god gang salt. Hæld græskarmassen i et ovnfast fad, pynt med hakkede mandler på toppen og bag gratinen 20 min. i ovnen.

Salat med spinat og linser

1/2 dl beluga- eller Puylinser
85 g friske spinatblade
Feta
Mandler

Kog linserne efter pakkens anvisning. Må gerne have lidt bid. Hæld vandet fra og sæt til side. Skyl og tør de friske spinatblade. Anret salaten på et fad med spinatblade, linser, feta, hakkede salte mandler og syltede rødløg og en smule af lagen fra rødløgene.

TIP: Du kan sagtens koge linserne dagen før.

Syltede rødløg

1 stort eller to mellem rødløg
2 dl eddike
2 dl sukker

Pil rødløget. Skær det på tværs og herefter i meget tynde halve skiver. Kog sukker og eddike op, så sukkeret opløses. Når lagen småkoger, tilsættes rødløgene, der koger med i 1-2 min. Sluk for gryden og hæld rødløg og lage på glas, når de er afkølet. Sæt på køl. Kan sagtens holde en uges tid, ofte også længere.

Forrygende citronkage

Denne citronkage smager af citron. Ikke bare et strejf, men af masser af citron!

Kagen

175 g blødt smør
200 g sukker
3 æg
Fintreven skal
af 1 citron
180 g hvedemel
1 tsk bagepulver

Tænd ovnen på 175 grader almindelig ovn. Pisk sukker og smør lyst og luftigt. Tilsæt æggene et ad gangen, og pisk godt imellem. Vend citronskal, sigtet mel og bagepulver i dejen. Smør en springform (ca. 25 cm.), læg evt. bagepapir på bunden, og hæld dejen heri. Bag kagen midt i ovnen i ca. 30-40 min. Tjek med en spids kniv, at der ikke hænger noget fast, tag kagen ud, og lad den køle af, mens citronsiruppen laves.

Citronsirup

2 dl citronsaft
2 dl sukker

Bring citronsaft og sukker i kog. Lad det simre, så det tykner og bliver sirupsagtigt efter ca. 15-20 min. Skær den afkølede kage vandret i to dele. Fordel den lune sirup ud over begge kagedele.

Mascarponecreme

375 g mascarpone
(italiensk flødeost)
3 dl piskefløde
3 tsk vaniljesukker
4,5 spsk flormelis

Pisk mascarpone, piskefløde, vaniljesukker og flormelis i en skål til en luftig creme. Læg kagebunden på et kagefad, fordel 2/3 af cremen ud over den. Læg den øverste kagedel på og fordel resten af cremen ovenpå, evt. med en sprøjtepose. Pynt med hvad du har lyst til, f.eks. bær, sukkerkugler, spiselige blomster, guldstøv eller flormelis.

Teologiens genkomst?

Vores tid er præget af store udfordringer og mangel på ideer, håb og fremtidsstro. Det er årtier siden, at der er udviklet alternative tankesæt og modeller for vores nutidige samfund, lyder analysen fra **Ove Kaj Pedersen**, en af vor tids største politologer. Nu er der et vindue åbent: Teologerne skal på banen med håb for fremtiden!

AF ULLA HAAHR, JOURNALIST
/ ILLUSTRATION METTE FUNCK

Ræsonnementet er sådan: Politikerne orienterer sig mod fortiden. Det handler om “de gode gamle dage” i 1970’erne, myten om at velfærdsstaten er den eneste måde at indrette samfundet på – det ønsker vælgerne og dermed også politikerne. I virkeligheden var både 1970’erne og 1980’erne præget af store økonomiske udfordringer og konflikter, og efterfølgende er de ikke blevet mindre. I dag synes ingen at kunne udvikle alternative tankesæt. Der er et massivt fravær af nye ideer fra både den politisk venstre- og højrefløj. Og i en tid med adskillige store kriser er der brug for nogen, der kan formulere fremtiden for os. Det er her, teologerne kan komme ind:

“Vi er i en tid, jeg kalder *Ideernes Krise*. Det er påfaldende set i lyset af de store udfordringer: Klima, økonomi, opbrud i den eksisterende verdensorden,

Ove Kaj Pedersen

Professor emeritus ved CBS (Copenhagen Business School), er især kendt for at udvikle begrebet *Konkurrencestaten* i 2011, som skabte voldsom debat om velfærdsstaten.

og ikke mindst den nuværende sundhedskrise burde give muligheder, men ideerne er udtørret. I den store usikkerhed er der brug for nogen, der kan forsimple den nuværende forvirring, skabe orden og fremtid for os. Det vil sige, at der er en unik åbning – et vindue for dem, der ved alt om værdier på det eksistentielle plan, der kan hjælpe med at finde vej i dilemmaer og paradokser – nemlig teologerne og filosofferne,” siger Ove Kaj Pedersen.

Den tidligere professor i statskundskab trækker trådene tilbage til det moderne velfærdssamfunds opståen. Efter 2. verdenskrig blev de værdier, som samfundet stadig hviler på, formuleret:

“Verden havde været igennem det værste af det værste. Og det blev grebet på det værdimæssige plan: Menneskerettighedserklæringerne og dét, at alle mennesker er lige værd og har lige rettigheder uanset køn, race, tro og seksualitet. Det er værdier, der er formuleret gennem teologisk og filosofisk indflydelse.”

Troen som alternativ til selvkontrol

Dengang var verden i et enormt livschok. Det kan ikke sammenlignes med det chok, samfundet er i lige nu. Men der har længe været en diskussion om de mentale konsekvenser af at leve i det moderne samfund, hvor en økonomisk og rationel tankegang dominerer. Ove Kaj Pedersen peger konkret på den voksende diagnosekultur, hvor psykologien i forskellige varianter bliver det redskab, vi tyr til. Vores åndelige behov bliver markedsgjort og mødt med forskellige tilbud om selvudvikling, wellness og diverse forskellige terapeutiske tilgange. Fokus bliver mere kontrol gennem selvkontrol og optimering – og begreber som *robusthed*, *selvledelse* og *selvrealisering* bliver udbredt.

“Her har teologer ligesom filosoffer traditionelt haft et andet bud på vejledning af åndelige behov. Men det burde være markant stærkere i dag. Så det bliver tydeligt, at der er et alternativ til at stræbe efter kontrol – nemlig at finde trøst og ro i troen eller fællesskaber med andre måder at leve på. Kirken er oven i købet bedst i stand til at håndtere det stigende behov for åndelig vejledning: Den er

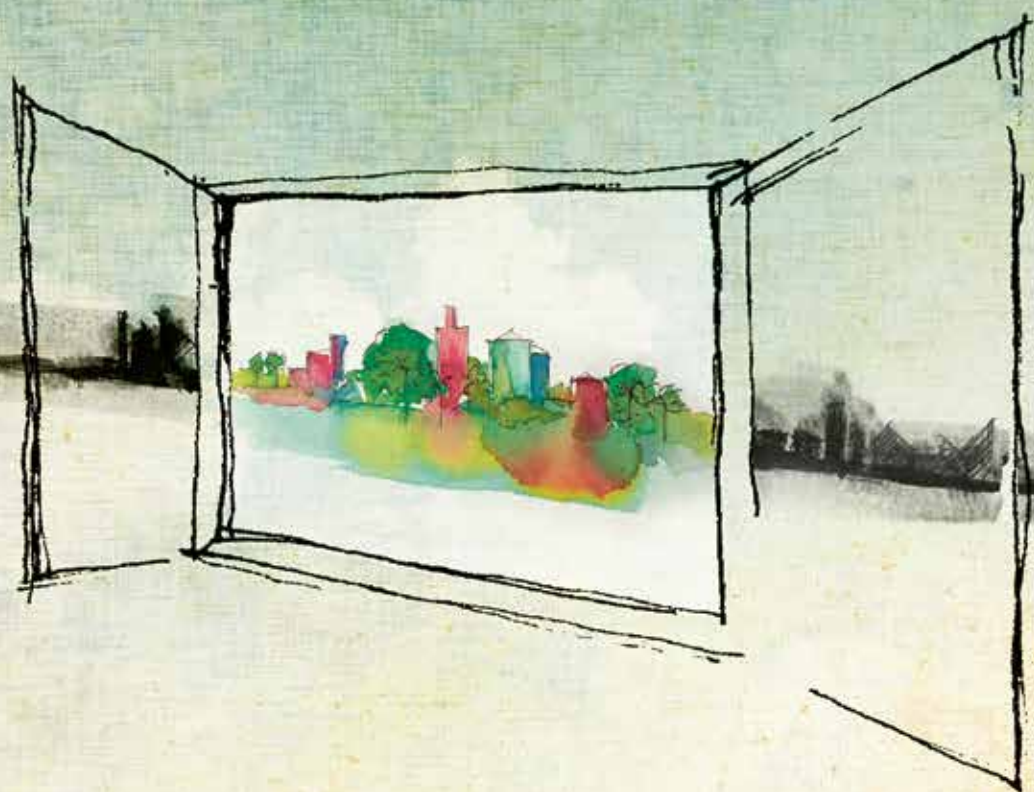
velorganiseret, har udviklet begreberne og har traditionerne til at være i stand til at håndtere det. Det samme kan ikke helt siges om filosofferne. Til gengæld er filosofi nu ikke blot et universitetsfag, men også en måde at reflektere på, som alle har fået indblik i deres skolegang.”

Har mistet relevansen

Forklaringen på, hvorfor hverken teologer eller filosoffer er mere synlige, er ifølge Ove Kaj Pedersens analyse, at de er blevet akademiserede og for optaget af deres egen idé-debat. Relevansen er forsvundet, og dermed også evnen til at se på de aktuelle udfordringer gennem egne tankemåder. Hvilket f.eks. kommer til udtryk i Kristeligt Dagblads spalter, som er et udpræget nichemedie. Men også at man inden for teologien begynder at tale om behovet for offentlighedsteologi – at kirken og teologien skal være til stede i den offentlige samtale i aktuelle problemstillinger og vise sin relevans.

“Men bare det, at man er nødt til at kalde det *offentlighedsteologi*, viser, at kirken er præget af indelukthed og er blevet irrelevant. Jeg ved, jeg provokerer nu. Men teologien har i mange år arbejdet sig væk fra hverdagens udfordringer. For eksempel når teologer diskuterer, hvorvidt det er muligt at

tro ateistisk på Gud? Det er hverken relevant eller forståeligt.”

Troen er et fremtidsprojekt

Ove Kaj Pedersen kalder kristendommen et overbliksbillede – ligesom den politiske filosofi. Det handler om de principielle spørgsmål som forholdet mellem tro og viden, menneske og samfund, moral og etik. Tanker, der i århundreder har gjort simpelt, hvad der kan synes at være komplekst – og har kogt hverdagens mange perspektiver og udfordringer ned til det helt grundlæggende: Hvordan skal man være individ med ansvar for et fællesskab? Både i kristendommen og den politiske filosofi er der formuleret principielle menneskesyn og samfundsideal. Og de skaber håb om en bedre fremtid.

“Både den kristne tro og den politiske filosofi er tankemåder, der peger fremad, for begge siger, at der er formål med vores indsatser. De formulerer idealer, som mennesket – individuelt eller i fællesskab – kan stræbe efter. Den kristne tro er ligesom den politiske filosofi et fremtidsprojekt!”

Og det er den tilgang, den akademiske tænkning har fortrængt, men som der nu som sagt er et åbent vindue for, understreger han.

“Teologerne må gøre kirken betydningsfuld igen ved at være dér, hvor man som søgende menneske finder det meningsfulde eller kan hente billeder på en bedre fremtid. På samme måde må filosofierne genskabe debatten om menneskesyn. Coronaen har vist, at der bag økonomi og politik hviler et menneskesyn, og at store beslutninger har en etisk dimension. Vores samfund har dybe rødder i det religiøse, men det er blevet fortrængt af nutidens rationalisme.”

“Nu er der skabt en anledning til, at teologien ligesom filosofien kan revitaliseres – og give håb til fremtiden. For håbet er netop, hvad tiden mangler”, siger Ove Kaj Pedersen. ●

Teologi er studier i kristendommen og dens tolkning af det guddommelige og menneskelivet og undersøger livets store spørgsmål om eksistens, erkendelse, moral, sandhed, mening, liv og død. Filosofi er videnskaben vedrørende menneskets tilværelse og de grundlæggende vilkår for erkendelse og moral. Politisk filosofi er den del af filosofien, der beskæftiger sig med samfundet.

Unge eksistentielle tørst

Teologien skal tilbyde nutidens pressede unge et andet menneskesyn og indgyde håb. Det er der brug for som modsvar til den udbredte kontroltænkning. Og der er en stor tørst blandt unge efter at blive taget alvorligt og tale om eksistentielle temaer som angst, fortvivlelse – og håb, siger **Christian Hjortkjær**, højskolelærer og teolog.

“**Mange unge bakser** med angst, fordi de forsøger at have kontrol med alt. Og det er umuligt i en uoverskuelig verden. Oven i købet får de at vide, at de kan, hvad de vil, for sådan taler vi om individets muligheder i dag. Og derfor er det op til dig selv at blive en succes – at blive perfekt og hele tiden stræbe efter mere. Men det er jo umuligt; tværtimod oplever alle mennesker svære ting, og det skal vi hjælpe dem med at bære,” siger han.

Christian Hjortkjær er enig med Ove Kaj Pedersen, når det handler om at tydeliggøre kristendommen som et modsvar til nutidig kontroltænkning. Ikke mindst i forhold til de unge, som han har et godt kendskab til gennem sit arbejde på Silkeborg Højskole.

Menneskesynet i opdragelse

“Så ja, vi skal blande os mere – både som teologer, men også som voksne i det hele taget. De unge er pressede, men vi skal ikke forsøge at fjerne problemerne fra dem. Vi skal derimod tage dem alvorligt, lytte til dem og anerkende, at der er noget lort i deres liv. Man kan være bange for, at al den alvor slår pusten ud af ungdommen, men min erfaring er, at det lige omvendt giver dem luft i lungerne, og næste trin er så at opbygge håbet. For håb er noget, man giver et andet menneske – livsmodet til at tage den svære opgave på sig.”

Opgaven som forældre er ikke som curlingforældre at bane vejen ved at fjerne problemerne, men at være en tryk base, så de unge kan stå igennem det svære med de voksnes hjælp – og vise, at vi bærer ansvaret sammen.

“Dét menneskesyn kan kristendommen i langt højere grad bidrage med at gøre tydeligt. At du ikke er alene, og at jeg som din far eller mor har tillid til, at du kan vokse med opgaven, og at jeg vil hjælpe dig.”

Teologien skal på banen

Disse temaer taler Christian Hjortkjær med de unge om i højskoletimerne, hvor han oplever, at eleverne har en stor tørst efter de store eksistentielle temaer. Det bliver diskuteret og foldet ud i forhold til aktuelle udfordringer som corona og #MeToo, hvor begreber som skam, nåde og tilgivelse pludselig får nye dimensioner.

“Og vi taler om det i et sprog, som er langt fra kirkens, men hvor teologien ikke desto mindre kommer med gode bud på, hvordan vi som mennesker skal forholde os til, hvad der sker omkring og i os.”

Han bruger f.eks. selv historien om løveungen Simba fra Disney-filmen “Løvernes konge”: Simba er flygtet fra sin flok i den tro, at han har forårsaget sin fars død. Men han ser skylden i øjnene og kommer tilbage for at blive konge.

“Skylden er ikke blevet fjernet fra ham. Men han har fundet modet til at tage skylden på sig. Han står ved sig selv og påtager sig den

store opgave. Det er god Shakespeare og teologi på én gang.”

Alternativ til det smålige håb

Christian Hjortkjær kalder derfor højskolen for kirkens forkammer, for “her kan man få sin eksistentielle tørst stillet og få lyst til mere, og så skal man nok finde kilden, nemlig kirken.”

Men han savner, at teologer – inklusive ham selv – tør blande sig mere i den offentlige debat og i et ligefremt og tydeligt sprog, så kristendommen bliver anvendelig og brugbar for flere.

Det kan blandt andet ske ved at komme med et alternativ til den politiske debats dagsorden:

“I den politiske debat er håbet reduceret til det, jeg ville kalde et småligt håb. Lidt flere millioner til de svage, lidt bedre medicin til de syge, og lidt flere elbiler for miljøets skyld. Men det er faktisk ikke et håb. Det er snarere et middel til at fastholde folk mod at gå i panik, eller – endnu bedre – at gøre oprør.”

Christian Hjortkjær vil langt hellere tale om håbet i den store kategori: At kærligheden overvinder alt, og at vi som mennesker ikke er alene.

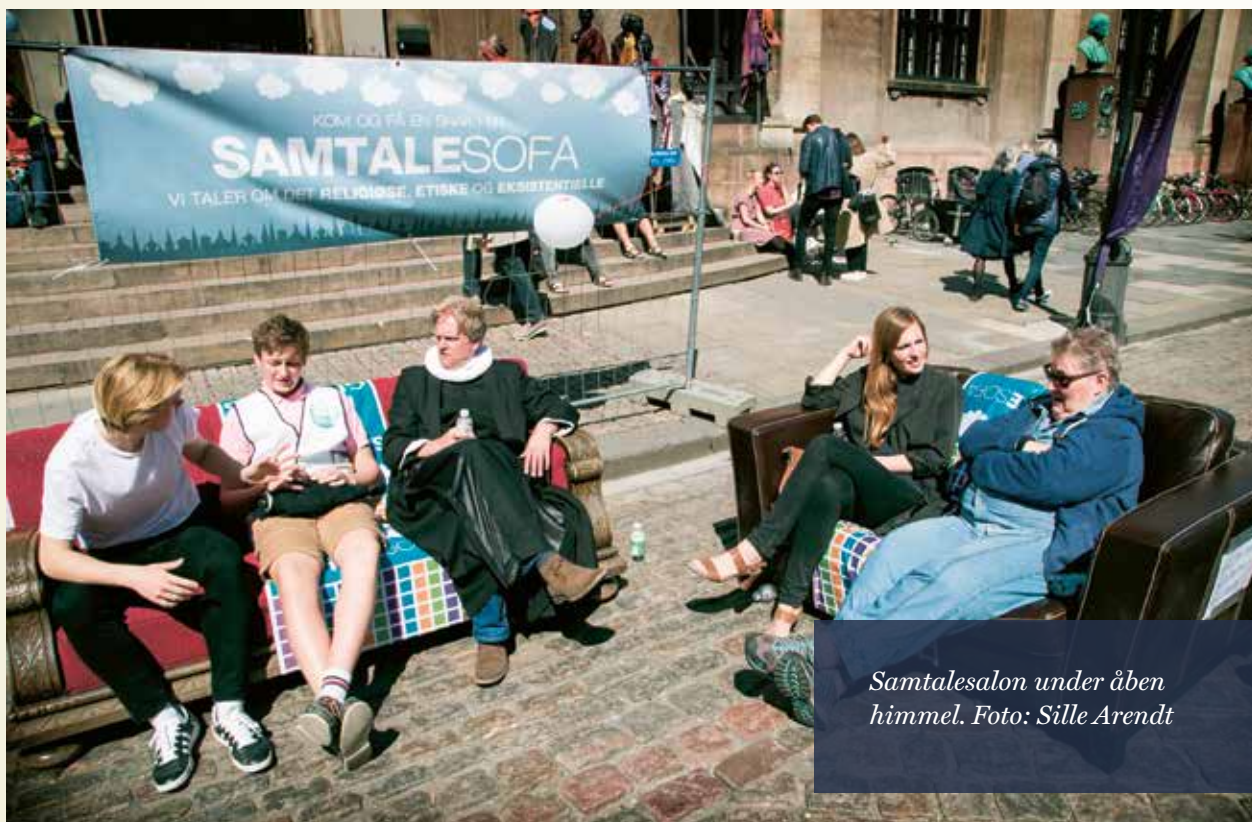
“Som teologer skal vi turde tale håb i den store kategori. For hvis ikke kirken gør det, er der masser af dårligere tilbud derude, som folk nok skal trøste sig ved. Vi er mange, der tørster, men alt for få, der tilbyder åndelig føde.” ●

Den store fælles samtale

Tidens tendens til at forholde sig til følelsesstyrede enkeltsager kalder på de store tankesæt. Vi har brug for at kunne navigere sammen mod det væsentligste. Men det er ikke kun en opgave for teologer – det er en opgave for alle, der har et forhold til kristendommen, mener uddannelsesleder i Folkekirken, **Ulla Morre Bidstrup**, der har været med til at lancere begrebet offentlighedsteologi.

AF ULLA HAAHR, JOURNALIST

Samtalesalon under åben himmel. Foto: Sille Arendt

“Opgaven med at formidle kristendommen lykkes aktuelt ikke godt nok”. Så enkelt kan det ifølge Ulla Morre Bidstrup siges. Og dermed er hun enig med Ove Kaj Pedersen i, at det er et problem: Kristendommen er for usynlig i det moderne samfund.

“Der er store spørgsmål i tiden, der kalder på mere eksistentielle og reflekterende svar. Vi kan se det konkret i den voksende interesse for f.eks. samtalsaloner, hvor folk kommer, fordi de har lyst til at drøfte eksistentielle emner.”

Hun peger på, at der er en generel rådvildhed, fordi der er en tendens til, at man forholder sig følelsesladet til enkeltsager – ikke mindst i medierne. Der mangler den fælles grundlæggende orientering mod det væsentligste:

“Vi har brug for noget at navigere efter, der er grundet i noget større. Det kan være politiske ideologier, men det kan selvfølgelig også være troen. Og derfor skal vi blive bedre til at tale kristendommen ind i samfundets debatter – på mange niveauer. Det behøver ikke være i form af hverken bibelhistorier eller uddrag af trosbekendelsen, men som en grundlæggende horisont.”

En opgave for mange

Det var også formålet med lanceringen af begrebet offentlighedsteologi, som en gruppe på tværs af folkekirken stod bag sidste år: Kristendommen har noget særligt at sige i vores tid, som skal være en del af den store fælles samtale. Og det skal siges af mange.

“Det er nemlig ikke kun en opgave for teologer, eller noget der skal være tæt knyttet til kirken. Det er sådan set en opgave for enhver kristen at vågne op og minde om, hvad kristendommen er og vise relevansen: det enkelte menneskes værd, fællesskabet, omsorgen for vores omgivelser og medmennesker, plads til at være uperfekt, muligheden for tilgivelse og forsoning.”

Det er selvfølgelig oplagt i medier og debatprogrammer, når det handler om de store samfundsdebatter som klimaudfordringer, MeToo eller ulighed. Men Ulla Bidstrups pointe er først og fremmest, at vi skal tale det frem i de samtaler, vi har som mennesker i forskellige offentlige sammenhænge.

“Det kan være i diskussionerne i skolebestyrelsen, på besøg hos bankrådgiveren om en investering. Når der skal lægges program i teaterforeningen eller sættes hold for miniputterne i pighold. Så skal vi inddrage disse aspekter, som for mange af os har oprindelse i vores forhold til troen.”

Håbet for fremtiden

Dermed står det at kunne skabe håb helt centralt – som Ove Kaj Pedersen fremhæver, også når det gælder nutidens store udfordringer:

“Ja, det er helt rigtigt. Det er grundlæggende, at gennem tilgivelsen og forsoning har mennesket mulighed for en ny begyndelse. Så kan man orientere sig mod fremtiden. Derfor skal vi også turde tro på, at vi i fællesskab kan udrette noget. F.eks. i forbindelse med klimakrisen eller stigende ulighed, fordi vi kan tale om værdier, der er et alternativ til den økonomiske vækst- og forbrugs-tankegang.”

Og det er så vigtig en opgave, som Ulla Bidstrup insisterer på, skal løftes:

“Vi må forpligte hinanden til at tage kristendommen med ind i samfundsdebatten. Og tydeliggøre håbet.” ●

Ulla Morre Bidstrup

Ph.d. i teologi og uddannelsesleder ved Folkekirken Uddannelses- og Videnscenter, samt hjælpepræst i Holmens Kirke og næstformand i Grundtvigsk Forum.

What's in it for me?

Du orker ikke mere Tinder, men vil alligevel gerne møde nye mennesker (= ny partner)

Du tager til samtalsalonen i den lokale kirke om #metoo, #youtoo & #Us2

Du snører støvlen og tager på kirkens pilgrimsvandring med fordybelse for krop og sjæl – rundt på Amager eller Almindingen

Du er nyskilt og græder ud ved den nye præst, som viser sig at være skøn at tale med (og gratis i modsætning til din psykolog)

Det er ulvetime, dine tre unger er umulige, og I har ingen iPad

Du finder en "Frost"-familiegudstjenesten med fællesspisning og -sang for dine Disney-piger (mens du bagest i lokalet surfer lidt på din telefon)

Du afleverer børnene til "Bibeldetektiver" i kirken, og du er selv aktiv i "Eksistenssalonen" i sognegården lige ved siden af, hvor der er både rødvin og ost

Du tager tvillingerne til babysalmesang, mens den store er til mini-konfirmand. Bagefter drikker du hvid ingefærte med grape fra Løgismose og snacker nødder med de andre

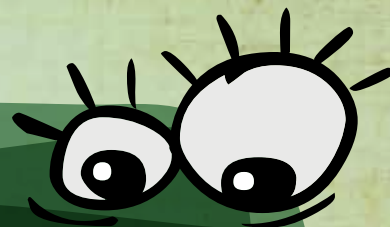
Du er en fattig studerende, der elsker musik. Heldigvis opdager du *Danmarks største scene: Folkekirken*

Du snupper en jazzgudstjeneste på vej hjem fra Uni, hvor der oven i købet viser sig at være øl-smagning bagefter

Du svælger i Gasolin, Michael Jackson og andre gode popklassikere i Natkirken – sammen med resten af flokken, der flyder ud på Fatboys på kirkegulvet

Du er til klassisk musik og kan flere gange om ugen vælge mellem adskillige koncerter, i dag bliver det til Louis Viernes 6. orgelsymfoni med fri adgang (bortset fra corona-begrænsninger)

Du gearer ned på kirkebænken i det smukke kirkerum, finder roen efter en hektisk uge og overgiver dig til musikken, stemningen og de smukke ord

Du elsker højmessen og går i kirke søndag kl. 10

Du surfer rundt mellem diverse kirker og hører forskellige spændende prædikanter, der giver stof til eftertanke

Du går altid i din lokale kirke og nyder at høre din egen præst udlægge teksten og den velkendte (tynde) kirkekaffe bagefter, hvor du lige får vendt verdenssituationen med de andre i den faste flok

Den tungeste sten

Om udenlandske studerende i København

"Sleeping", kunstfoto af Maj-Britt Boa

—

“**Hvorfor det er** så vanskeligt at finde danske venner på studiet?” Det spørgsmål stiller jeg indimellem de internationale studerende. En dag lød svaret fra en tjekkisk pige: “De danske studerende passer helst sig selv. De virker reserverede og tager ikke bare imod med smil og åbne arme. De kan tale i timevis om, hvordan man bedst rister sit rugbrød. De har svært ved at invitere nye mennesker ind i deres nærmeste omgivelser. De afviser ikke direkte, men man føler sig bare ikke velkommen.” Den slags hører jeg ofte på mit kontor, hvor jeg næsten dagligt taler med studerende. Jeg cykler ofte derhen. Gennem byen. Som studiepræst står jeg til rådighed for de mere end 30.000 unge mennesker, der læser på CBS og Københavns Universitet, deriblandt mange tusinde udenlandske studerende. Samtalerne handler om kærestesor, studiekriser, stress og tankemylder, og nogle gange handler det også om meningen med livet. De kommer fra så forskellige lande som USA, Kina, Tyskland, Tjekkiet, Moldova og Litauen. Jeg ved, at dan-

skere ikke er det mest smilende folkefærd. Jeg ved også, at vi kan tale længe om ristet rugbrød og hvilken slags mælk, der skal i kaffen. Og jeg er ganske klar over, at de lyshungrende danskere ved juletid trækker sig tilbage og hygger på en særdeles fraværende og eksklusiv facon. Alligevel kom det bag på mig, hvad den tjekkiske pige fortalte mig: Hun oplevede afvisningen så stærkt, at hun fik lyst til at skifte studie i håb om at møde andre studerende, der var mere åbne og imødekommende.

Heartfelt isolation

Det var også på mit kontor, at jeg sidste år ved juletid talte med en ungarsk pige, som for tiden studerer ved Professional Bachelors Program at Business Academy. Hun skrev til mig for at få en samtale om eksamensangst. Pigen kommer fra en helt almindelig, ungarsk familie, hun er kvik og ambitiøs. Den slags henvendelser er ret almindelige. Det var dog noget andet, der fangede min opmærksomhed. I henvendelsen skrev hun: “I do not have any family or true profound friendships in Denmark, therefore there is a heartfelt feeling of isolation.” Det gjorde stærkt indtryk på mig at læse om hendes ensomhed. Og hun står ikke alene med denne følelse. Flere af de udenlandske studerende, jeg taler med, er hjerteskerende ensomme. De udgør næsten et helt lille samfund i samfundet. Der er tale om en grundlæggende ensomhed. Dag ud og dag ind. Året rundt. Mange af dem har svært ved at tale om det. Nogle undskylder ligefrem, at de bringer det på bane. Det er forbundet med skam at indrømme, at man ingen venner har, hverken blandt de danske eller de udenlandske studerende. Ensomhed er ikke et vinderemne. Ensomhed rimer ikke godt med succes, velstand og fremgang.

Studiepræsterne ved Sct. Thomas kirke på Frederiksberg, Charlotte Cappi Grunnet og Søren Kjær Bruun tilbyder personlige samtaler om alt det, der kan være svært og rører sig i livet og studiet. Alle er velkomne, uanset om du har en religiøs overbevisning eller ej. Det er gratis, og studiepræsterne har tavshedspligt.

Bag drømmenes dør

De fleste udenlandske studerende er mellem 20 og 30 år. De kommer til København og Frederiksberg fra hele verden. Deres studieliv begynder med drømme. Deres kufferter er fyldt med drømme. Og det er godt. De drømmer om at uddanne sig, blive klogere og møde andre mennesker, få nye venner i et fremmed land og stifte bekendtskab med en anden kultur. Flere bærer også et håb om sidenhen med stolthed at kunne vende tilbage til deres hjemland, dygtigere og klogere. Det velstående Danmark er i høj kurs, og for mange er København drømmenes dør. Nogle får deres studier betalt af familien, der forventer resultater til gengæld. Andre er mindre forankrede og er ubemidlede. De knokler i deres sparsomme fritid med timelange og ofte usselte betalte småjobs og er uden de rettigheder, der almindeligvis følger med et arbejde i Danmark. Jobs som opvasker om aftenen eller rengøringsjobs om natten, som ikke kræver, at man kan tale dansk. Det kaster ikke meget af sig. Og i denne svære tid er der rift om selv småjobs som disse. Boligen er også svær at finde. Ikke sjældent er det småt og trangt. Det kan de fleste studerende leve med. Men det går ikke, hvis det også er utrygt. Pigen fra Ungarn fortæller, hvorledes hun, da hun først kom til Danmark, boede på et værelse i en bygning, som var overmalet med graffiti. Der var uro næsten hver nat. Sidenhen blev hun lejer af et lille værelse i stueetagen, lige ud til gaden. Udlejeren var underlig, og der var nætter, hvor hun følte sig så utryk, at hun sov med en kniv ved hånden bag den låste dør. I dag bor hun et godt sted og er tryk. Hun fortæller om andre udenlandske studerende, som en uges tid eller to må bo på gaden eller på en af togstationerne, indtil de kan finde det næste sted at bo. De ensomme unge synes klar til at tage unødige chancer i håb om at få hverdagen som studerende til at fungere. Det er et sårbart liv.

Den tungeste sten

Midt i alle disse vanskeligheder er de unges drømme og håb langt hen ad vejen overraskende intakte. Indtil det hele en dag styrter sammen, og virkeligheden banker på døren – og de banker på min; med tvivl og spørgsmål som disse: “Hvad skal der blive af mig? Jeg kan ikke koncentrere mig om at læse, og nu skal jeg til eksamen. Jeg kan ikke sove. Jeg har angst. Jeg kan ikke opgive og tage tilbage til min familie, det er for skamfuldt. Min kæreste har forladt mig. For tiden bor jeg på gaden. Jeg har ingen penge. De si-

“

De kan tale i timevis om, hvordan man bedst rister sit rugbrød. De har svært ved at invitere nye mennesker ind i deres nærmeste omgivelser. De afviser ikke direkte, men man føler sig bare ikke velkommen.

ger, at det er sidste chance. Bliver jeg mon smidt ud af studiet? Studievejlederen er rigtig rar, men kan ikke længere hjælpe mig. Kan du mon?” Min hjælp som studiepræst begrænser sig til den sparsomme støtte, der ligger i at tilbyde et trygt og fortroligt rum. For en stund. Jeg kan lytte med nærvær til den enkeltes fortælling, og som præst kan jeg gå med ind i mørket, så de ikke skal stå der alene. Indimellem kan jeg forsøge at tale muligheder frem i det umulige og trøste, når tårerne falder. Og det gør de. For disse unge mennesker er hver dag en kamp. En kamp for overlevelse i et uddannelsessystem, et system, der sjældent har plads til fiasko, og som endnu sjældnere tør stå ved sine egne fiaskoer. Og alt imens drømmene langsomt siver ud kufferten, fyldes den med andre og langt tungere ting: Frygten for at ikke at slå til. Angsten for ikke at være god nok. Længsel efter trykthed og ro. Dertil kommer de ofte høje krav og forventninger, som de unge stiller til sig selv. Disse krav er ikke fri fantasi. De unge

»»»

spejler de forventninger, som omgivelserne stiller. Og de er store, for det handler også om uddannelsesinstitutionernes 'rankings' og 'scores'. Der er kamp om at være blandt de førende uddannelsesinstitutioner i Danmark, Europa og verden. De studerende lever dagligt under det pres, der følger med giganternes kamp. Det pres er voldsomt, men ikke ubærligt, hvis man har gode venner og et solidt socialt netværk. Det kan klares, hvis man føler sig velkommen og kan tale frit om de vanskelige forhold og levevilkår med andre. Alt for mange står dog alene tilbage med alt for meget. Blandt de mange sten, der kommer i kufferten under et studieophold i Danmark, er ensomhed den tungeste sten. Ubetinget. Ensomhed er en byrde, som ingen kan bære alene. Mange af de unge var ensomme, længe før pandemien berøvede dem andre muligheder for den frie samtale og det frie fællesskab.

Forstummet sang

Der er modvind på cykelstien. Blæsten hvirvler røde og gyldenbrune blade ned fra træerne. Fejemanden samler dem i sin sæk. Jeg standser ved Sct. Thomas kirke, de studerendes kirke på Frederiksberg. For et år siden var den fyldt til bristepunktet med mennesker, der for en stund fandt sammen for at lytte til et af de mange kor, som samles forår, sommer og efterår for at give koncerter. Julekonserterne er et højdepunkt. Et af korene er CBS International Choir, det består af 60-80 sangere fra mere end 30 forskellige lande. Et andet er Life-koret fra Københavns Universitet. Koncerterne er skønne

og gode stunder. Musik og sang kan gøre det, som mange danskere ikke selv magter: Åbne for fællesskab og venskab mellem danske og internationale studerende og bane vej for sammenhænge på tværs af de forskellige kulturers sprog og udtryk. Musikken åbner og samler. Og hvad musikken gør, det kan kirkens mange fortællinger også gøre. For en stund falder der sten fra de unges hjerter, så der atter bliver plads til drømme, håb og muligheder. Jeg lukker døren til kirken op og kigger ind. Der er stille. Stille og tomt. Et enkelt lys blafrer i globen. Sangen er forstummet. Vi kan ikke tilbyde det vante fællesskab. Et øjeblik lukker jeg øjnene og tænker tilbage. Ser de glade ansigter og hører de levende stemmer. Så går jeg ud af kirken og hen på kontoret. I dag skal jeg atter tale med den ungarske pige. Inden jeg sætter nøglen i døren, minder jeg mig selv om, hvad vi i hvert fald ikke skal tale om: ristet rugbrød – og mælk i kaffen. ●

“
*Jeg lukker døren til kirken
op og kigger ind. Der er stille.
Stille og tomt. Et enkelt lys
blafrer i globen. Sangen er
forstummet. Vi kan ikke
tilbyde det vante fællesskab.*

Rejse i ånden

—
AF RIKKE JUUL, PRÆST I ROSENVÆNGETS SOGN
/ FOTOS HENRIK DONS CHRISTENSEN

Man stiller skoene uden for døren, når man besøger Bente Lybecker, der er sognepræst i Havdrup og åndelig vejleder. Til gengæld har hun lagt et fåreskind på gulvet, der blødt omfavner ens fødder, når man sætter sig i sofaen. Som om Lybecker via ens fødder vil sende besked om, at nu er tiden til at stoppe op og mærke stilheden i hele kroppen. Selv sidder hun skråt ud for sofabordet i en dyb læderstol, som kan vippe let frem og tilbage. Der er noget diskret ved hendes placering. Måske fordi hun ved, at det for mange er tåkrummende pinligt og uvant at skulle tale om tro og bønner ansigt til ansigt med et andet menneske. Måske sidder hun der på sidelinjen, fordi hun vil understrege sin pointe om, at hun som åndelig vejleder først og fremmest er et ekstra sæt øjne, der sammen med den besøgende reflekterer over de livserfaringer og trosforestillinger, som han eller hun lægger på bordet.

Den åndelige vejledning, som Bente Lybecker arbejder med, er forskellige meditationer og åndelige øvelser omkring bøn, som den åndeligt søgende laver

Bente Lybecker

Ph.d. i troslære, sognepræst i Havdrup Sogn, retræte- og åndelig vejleder og forfatter til bogen "I orkanens øje".
www.andeligvejledning.dk

hjemme. Mellem øvelserne reflekterer man sammen med vejlederen over, hvilke tanker de gav anledning til. Øvelserne har alle rødder i den kristne tradition og kan være flere hundrede år gamle, men er tilpasset et nutidigt menneske. Men hvad skal man gøre, hvis man gerne vil undersøge, om kristen spiritualitet er noget?

"Du skal søge stilheden. Hvis man virkelig vil prøve det, vil jeg opfordre til, man tager på en retræte, hvor man kommer væk fra hverdagens pligter og vaner og får daglig vejledning. Man kan nøjes med en weekend. Det kan være overvældende for nogle at skulle slukke mobiltelefon, computer og være i stilhed en hel weekend. Men oftest er det dem, som har været allermest afskrækket ved tanken om fuldstændig stilhed, som ender med at holde allermest af den. I stilheden vælder alt det op, som vi dagligt adspredt os selv fra, men når vi så tager os tid til at kigge på det, kommer stilheden. Det er helt vidunderligt."

Hoved og hjerte hænger sammen

I det danske folkekirkemiljø er der en udbredt skepsis over for spiritualiteten, og mange får stadig kaffen galt i halsen, når hun bru-

ger titlen åndelig vejleder, fortæller Lybecker. Den følelsesforskrækkelse skyldes blandt andet pietismen (en fromhedsbevægelse i 1700-tallet, red.), hvor det individuelle og folks private følelsesliv kom til at fylde for meget for troslivet.

“Men vi kan ikke bare skære mennesket over. Vi skal rumme hele mennesket med både intellekt og følelsesliv. Hoved og hjerte,” fastslår Bente Lybecker. Hun er ikke bange for følelser, men hun romantiserer dem heller ikke. “Vores følelser er, hvad de er, og de kommer og går,” konstaterer hun tørt. “Men vi kan lære en hel del om os selv ved at betragte dem og deres hyppige skift.” I åndelig vejledning benyttes de som redskab til at komme mere i kontakt med det, som Bente Lybecker kalder *vores sande jeg*. Vejen til at blive *vores sande jeg* er besværliggjort af, at vi er trænet i at lytte til egoets kontraordrer og dets løsninger. Når vi for eksempel bliver usikre eller føler jalousi, så pisker egoet os til at arbejde hårdere.

Hvad er egoet da?

“Egoet er en del af alle mennesker. Det er en forsvarsmekanisme, som har til hensigt, at vi skal overleve i denne verden. Egoet skaffer os mad, forsvarer os mod farer, sørger for at vi får ret i en diskussion. Problemet med egoet opstår, når det sætter dagsordenen for vores liv. Egoet søger den ydre accept og vil have kontrol over alt i vores liv. Egoet hviler aldrig.”

Det er menneskeligt, at vi jager efter noget. Ja, faktisk mener Bente Lybecker, at vi alle har en længsel i os, som vil mættes. Den længsel er plantet i os af vores guddommelige ophav. Men i jagten på det, der kan dæmpe uroen, føres vi ud på mange vildveje, blandt andet fordi egoet overdøver alt andet i vores indre. Egoet fortæller os, at det afgørende er, om vi bliver en succes i omgivelsernes øjne. Så er det mindre vigtigt, om vi skal slæbe os på arbejde og drænes af energi bare ved tanken om det. Bag ønsket om succes ligger typisk en dybere længsel efter at blive set og elsket. Men fejlagtigt tror vi, at vi skal søge andres beundring for at få fred med os selv. Og vi får da nok også fred en stund, så længe folk klapper ad os, men så starter maskineriet igen, for vi skal arbejde hårdt for at bevare succesen.

Undgå for alt i verden at blive en succes

Derfor er Bente Lybeckers råd faktisk, at man skal undgå succes: “Hvis man kun er optaget af at blive en succes, spilder man sit liv. I jagten på succes gælder det om at have fingeren på pulsen og kunne vurdere,

hvad de andre vil beundre mig for og stræbe efter det, i stedet for at udfolde og lade sit liv forme af ens sande jeg og bestemmelse.”

De fleste opdrager deres børn efter: Læs dine lektier, så du kan få en uddannelse, så du kan få arbejde, penge, så du kan blive til noget. Skal vi lade være med det?

“Som børn og unge lever vi med egoet som en nødvendighed i vores liv. Vi gør os tanker om fremtiden – når jeg bliver stor, så skal jeg have børn, stort hus, ægtefælle, og jeg skal være brandmand og slukke en masse brande. Vi går ud i verden med den ballast og en forestilling om, at livet udvikler sig godt. Men så sker der noget. Alle mennesker, troende eller ej, vil før eller siden opleve en krise, et kaos, et fald. Det hele går ikke, som det skulle ifølge planen. Krisen åbner vores øjne for, at egoet ikke er vores sande jeg, og at det ego-drevne liv er et pseudoliv. Hvis man er troende, vil man opdage, at Gud viser sig midt i det smertelige. I egoets forestil-

lingsverden tror den troende, at succes er et udtryk for, at Gud holder hånden over ham eller hende, men i krisen får man en ny forståelse af Gud.”

Så vi skal bare styre efter krisen for at blive klogere på os selv og Gud?

“Selvfølgelig vil vi alle undgå kriser, for de gør ondt. Men vi kommer ikke uden om dem. Vi tror, vi har kontrol over vores liv, men så går det ikke, som det skulle. Det er svært at acceptere. Men hvis man kan slippe sine forestillinger om, at ens liv skal se sådan og sådan ud, så sker der noget. Når man opgiver, så mærker man en stor byrde blive fjernet fra sine skuldre.”

Skal man bare give slip?

“Det er uhyre vanskeligt at give slip og acceptere tilværelsen, som den er. Det er derfor, der skal en krise til. Ellers bliver vi ved med at hænge fast i kontrollen som løsningen på vores problemer. Læg mærke til, hvordan man overalt støder på en særlig slags omvendeshistorier. Folk fortæller, at “før var jeg sådan og sådan, men så blev jeg veganer, så begyndte jeg at træne til maraton, og så videre.” Det er altid noget med en meget kontrolleret livsstil, som skal føre dem et bedre sted hen. Det er egoet, der har taget styringen.”

Hvordan bekæmper man egoet?

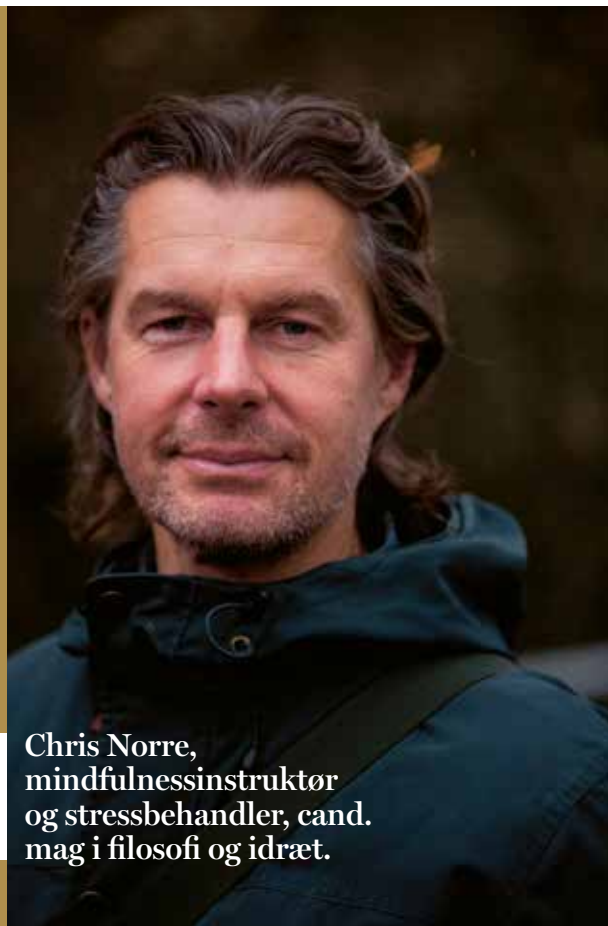
“Man kan ikke overvinde egoet som en viljesbeslutning. Det vil blive egoets kamp mod egoet. Man kan kun give slip på det. Som troende gør man det ved at overgive kampen til Gud.”

Det betyder ikke, at man skal opgive sig selv – tværtimod, understreger hun: “Vi lever i en tid, hvor de fleste er hyperbevidste om, hvordan de fremtræder, og samtidig taler psykologer om, at mennesker i dag lider af at mangle en ordentlig jefornemmelse. Fordi vi hele tiden prøver at se os selv udefra, med andres øjne. Men i krisen, når egoet får et hug, så åbnes der mulighed for at forstå os selv på ny. Her begynder kristne at kunne forstå talen om Guds ubetingede kærlighed.” ●

Redaktionen har inviteret to mænd til at gå i hverdagsretræte hos åndelig vejleder Bente Lybecker. Igennem fire uger mødtes de med Lybecker til en individuel samtale, og mellem samtalerne udførte de hendes anbefalede øvelser og bønner. Her er deres umiddelbare evaluering.

Nikolaj Zeuthen,
forfatter og musiker,
skaklærer og fodbold-
træner, ph.d. i litteratur.

Chris Norre,
mindfulnessinstruktør
og stressbehandler, cand.
mag i filosofi og idræt.

FORHOLD TIL KIRKEN: FAST KIRKEGÆNGER

Til min overraskelse fandt jeg ud af, at meget af det, som Bente har bedt mig om at gøre, gør jeg allerede uden at vide det. Hun har en øvelse, der hedder “det kærlige tilbageblik”, og det minder meget om min poetiske praksis. En anden øvelse ligner til forveksling min tilgang, når jeg skriver sange. Men det har været nyt for mig at have en så sludrende stemme over for Gud.

Tidligere har jeg blandt andet brugt bønnerne bagerst i salmebogen, eventuelt indledt med meditation for at finde ro. Jeg har haft en skrivende samtale med Gud på min skrivemaskine, og det har været lidt af en hurdle for mig at skulle tale så direkte opad.

Jeg har ikke haft brug for den stilhed, der blev reklameret for. Som digter kigger jeg allerede ud af vinduet fem timer hver dag. I stedet har Bentes Lybeckers øvelser måske bestyrket mig i, at jeg er på rette vej, når jeg retter mig mere udad. Jeg har fundet ud af, at Gud er mere levende og legesyg og ikke så højtidelig, som jeg hidtil har troet.

FORHOLD TIL KIRKEN: DØBT, KONFIRMERET, GIFT

Det har været en meget stor øjenåbner for mig. Jeg er helt ærligt blæst en smule bagover. Jeg har studeret tibetansk meditation i 12 år og mediterede i nogle år før det. Det har reddet mit liv, og jeg dyrker det stadig. Men inden for den tradition er det, som om det hele afhænger af mig og min viljes kraft. Jeg skal drive meditationen, jeg skal overvinde mit ego. Det er en helt ny tanke for mig, at der er noget, som griber mig, når jeg giver slip. Det gør det nemmere at overgive sig og give slip på sit ego, når man ved, at man falder ind i noget kærligt og ikke bare tomhed.

Ved mit første møde med Bente sagde hun, at jeg skulle prøve at forestille mig, at Gud er overalt omkring mig og ser på mig med kærlige øjne, når jeg begynder en bøn. Den tanke har været dybt healende for mig.

QUIZ

1

Hvordan bliver man medlem af folkekirken?

- A. Tilmelding med NemID på Kirkeministeriets hjemmeside
- B. Man er automatisk medlem, når man er dansk statsborger
- C. Når man bliver døbt, bliver man medlem

2

Hvad fik Kristkirken på Vesterbro stjålet?

- A. Indsamlingsbøssen
- B. En regnbuefarvet bænk
- C. Præstens nøgler

3

Hvor skal Børnenes Katedral ligge?

- A. En egnet kirke i Københavns stift
- B. Det skal landets ti biskopper blive enige om
- C. Man skal finde en god byggegrund

4

Hvad betyder "offentlighedsteologi"?

- A. At alle prædikener skal offentliggøres på kirkernes hjemmesider
- B. At vise kristendommens relevans i aktuelle debatter og samtaler
- C. Teologernes udgave af offentlighedsloven

5

Hvor mange unge (cirka) bliver hvert år konfirmeret i Københavns Stift?

- A. 5.000
- B. 200
- C. 1.000

6

Hvad betyder katarsis?

- A. At man skal tænke sig godt om
- B. Udrenselse gennem fælles oplevelse
- C. Københavnsk slang for at begå hybris

7

Hvordan adskiller kristen meditation sig fra traditionel meditation?

- A. Man skal sidde mellem to tændte alterlys
- B. Hænderne skal være foldet hele tiden
- C. Man overgiver sig til Gud

8

Hvor mange drop-in-dåb har der været i Københavns Stift ved årsskiftet 2020/2021?

- A. Under 100
- B. Omkring 200
- C. Mellem 500 og 600

9

Hvem er artiklerne i Gejst skrevet til?

- A. Folk, der kan mere end deres fadervor og trosbekendelsen
- B. Folk, der tror, kirken kun har noget at tilbyde om søndagen
- C. Folk, der er interesseret i eksistentielle emner og godt kan lide kirken, men ikke kommer der så tit

Se de korrekte svar nederst på siden.

GEJST

REDAKTIONSUDVALG ÅRSMAGASIN 2021

Udgiver: Københavns Stift

Redaktion: Ulla Haahr (ansvarshavende), Eva-Marie Møller (redaktør), Rikke Juul, Louise Skovbæch, Søren Kjær Bruun, Henrik Dons Christensen og Ingeborg Marie E. Nielsen

Skribenter: Winni Grosbøll, Anne-Kirstine Cramon, Karsten Møller Hansen

Fotografer: Henrik Dons Christensen, Rolf Konnow, Jacob Ehrbahn, Sille Arendt, Camilla Winther, Peter Hove Olesen, Søren Bidstrup og Maj-Britt Boa

Design: Mette Funck, MEFU Grafisk Design, mette@funck.dk

Illustrationer: Mette Funck, MEFU Grafisk Design

Forside: Peter Hove Olesen

Korrektur: Thomas Westh – Word Up

Tryk: Rosendahls **ISSN:** 2597-2669

Københavns Stift

Nørregade 11, DK-1165 København K
www.kobenhavnsstift.dk, mail: kmkbh@km.dk

Spørgsmål vedrørende GEJST rettes til Presse og Kommunikation i Københavns Stift på kikkbh@km.dk
Artikler, illustrationer eller billeder må ikke eftertrykkes uden skriftlig tilladelse.

Du kan læse om tidligere udgaver af vores magasin, der før hed DEBATmagasin på www.kobenhavnsstift.dk/gejst

📍 kirkenikobenhavn

📘 facebook.com/kirkenikbh

